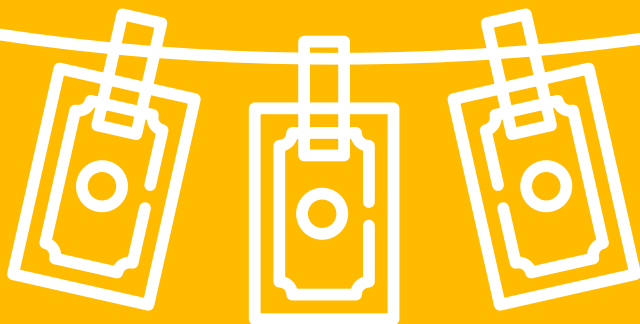

Bjorn Lunden

Redovisnings konsulter & penningtvätts lagen

En kostnadsfri e-bok från Bjorn Lunden

Böcker i Björn Lundens sortiment

AKTIEBOLAG
ANSTÄLLDA
BOKFÖRING
BOKFÖRING OCH BOKSLUT I ENSKILD
FIRMA
BOKSLUT & ÅRSREDOVISNING
I MINDRE AKTIEBOLAG – K2
BOKSLUTSANALYS
BOSTADSRÄTTSFÖRENINGAR
BOUPPTECKNING OCH ARVSKIFTE
BUDGET
BYTE FRÅN ENSKILD FIRMA
TILL AKTIEBOLAG
CAMP-B
EGET AKTIEBOLAG
EKONOMISKA FÖRENINGAR
ENSKILD FIRMA
FAMILJEJURIDIK
FASTIGHETSBEKATTNING
FASTIGHETSMOMS
FRAMGÅNGSRIKA ÄGARSKIFTEN
FÅMANSFÖRETAG & SKATTEPLANERING
FÖRETAGETS EKONOMI
FÖRETAGSKALKYLER
FÖRSÄKRINGAR
GOD MAN & FÖRVALTARE
GOD MAN & FÖRVALTARE
– PROBLEM OCH LÖSNINGAR
HAPPY HAPPY
HJÄLP – SKATTEVERKET KOMMER!
IDEELLA FÖRENINGAR
JORD- & SKOGSBRUK

KONCERNREDOVISNING I PRAKTIKEN
KULTURARBETARBOKEN
LÖNEHANDBOKEN
MOMS
MOMS FÖR EVENT- OCH RESEFÖRETAG
OBESTÅND
OMTYCKT
PRISSÄTTNING
REDOVISA RÄTT
REPRESENTATION
REVISION I FÖRENINGAR
RÄTT ARBETSRÄTT
RÄTT BOLAGSRÄTT
RÄTT LÖN
RÄTT MOMS
RÄTT SKATT
SAMBOBOKEN
SAMFÄLLIGHETER
SEMESTER & SJUKFRÅNVARO
SKATTEPLANERING I ENSKILD FIRMA
STARTA & DRIVA FÖRETAG
START UP & RUN A BUSINESS IN SWEDEN
STIFTELSE
STIPENDIER OCH BIDRAG
STYRELSEARBETE I BOSTADSRÄTTS-
FÖRENINGAR
STYRELSEARBETE I FÖRENINGAR
TESTAMENTSANDBOKEN
VD-BOKEN
VÄRDEPAPPER – PRIVATPERSONER
ÄGARSKIFTE OCH GENERATIONSSKIFTE

Redovisningskonsulter & penningtvättslagen

en kostnadsfri e-bok från

Björn Lundén AB
Kastellvägen 21, 824 55 Hudiksvall
Tel: 0650-54 14 00. Fax: 0650-54 14 01

info.se@bjornlunden.com | www.bjornlunden.se

Copyright Björn Lundén AB.

ISBN, e-bok: 978-91-7695-255-9 januari 2022

Innehåll

Inledning	6
Mallar räcker inte	8
Rapport om penningtvätt och finansiering av terrorism	10
Rådgivningssektorn	14
Länsstyrelsens tillsyn	17
Allmän riskbedömning	24
Individuell riskbedömning av kunderna	30
Rutiner och riktlinjer	34
Kundkännedom	36
Verklig huvudman	39
Arkivering	49
Registret mot penningtvätt	50
Finansiering av terrorism	52
Rapport till Finanspolisen	56
Straff	59

Inledning

Den här omfattande artikeln handlar om penningtvätt och finansiering av terrorism i ett speciellt perspektiv, nämligen redovisningskonsultens. Du kan se den som en vägledning för hur du som redovisningskonsult bör hantera det här komplexa området.

Det räcker inte med ATT, utan krävs även HUR

Redan inledningsvis kommer här den viktigaste slutsatsen vi dragit från att ha tagit del av länsstyrelsernas granskning av just redovisningsbyråer:

Många redovisningsbyråer missuppfattar vad länsstyrelsen vill komma åt med sina frågor i samband med granskning. Man tror att länsstyrelsen vill klarlägga att redovisningsbyrån (eller dess kunder) inte sysslar med penningtvätt eller finansiering av terrorism. Och så svarar redovisningsbyrån med utgångspunkt i detta.

Men så är det inte. Länsstyrelsen vill inte veta *att* penningtvättsregelverket följs. Man vill veta *hur redovisningsbyrån gör* för att förhindra att redovisningsbyrån utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021

En viktig utgångspunkt till den här artikeln är en rapport som gavs ut i april 2021. Bakom rapporten står Bolagsverket, Brottsförebyggande rådet, Ekobrottsmyndigheten, Fastighetsmäklarinspektionen, Finansinspektionen, Kronofogden, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Polismyndigheten, Revisorsinspektionen, Skatteverket, Spelinspektionen, Sveriges advokatsamfund, Säkerhetspolisen, Tullverket och Åklagarmyndigheten.

Enligt rapporten finns det stor risk för att redovisningskonsulter utnyttjas för penningtvätt utan att de upptäcker det. Ytterligare näraliggande sektorer där risken bedöms vara hög är bolagsbildare, företagsmäklare, skatterådgivare och oberoende jurister som inte är advokater.

Risken för finansiering av terrorism är inte lika stor, men finns ändå. I denna e-bok finns ett särskilt avsnitt om detta.

Varför heter det penningtvätt?

Ordet penningtvätt kommer från USA, där det heter *money laundering*. Gangstern Al Capone åkte fast till slut och dömdes, men inte för mord utan för skattesmitning och penningtvätt. Han och hans gäng hade tvättomater som framställdes som att de genererade stora lagliga vinster, medan det egentligen handlade om kriminella pengar.

Mallar räcker inte

Många mallar på marknaden

På marknaden finns det mallar för penningtvättsarbetet, exempelvis följande mallar:

- Allmän riskbedömning
- Individuell riskbedömning
- Kundkännedom
- Fastställande av kundens identitet
- Fastställande av verklig huvudman
- Förståelse av kundens verksamhet.
- Anmälan till Finanspolisen (Fipo) om misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Mallarna är inte verksamhetsanpassade, vilket länsstyrelserna ofta påpekar.

”Att använda sig av ett visst formulär som inte är verksamhetsanpassat uppfyller inte kraven på dokumenterade och verksamhetsanpassade rutiner och riktlinjer i penningtvättsregelverket. Uppgifterna som inhämtats kan därför inte anses innebära att risken med kundrelationen bedömts på ett adekvat sätt eller att tillräcklig kundkännedom uppnåtts för att bolaget ska kunna hantera risken som föreligger med respektive kundrelation.”

Inbyggt problem med mallar

Det finns ett inbyggt problem i att använda mallar. Detta framgår tydligt när man läser länsstyrelsernas beslut om sanktionsavgifter. Problemet är att för att du ska anses ha uppfyllt kraven i penningtvättsregelverket som ställs på verksamhetsutövare räcker det inte med att du dokumenterar att du har gjort vissa åtgärder. Du måste också noggrant och skriftligen dokumentera *hur* du har gjort åtgärderna.

”Förvaltningsrätten konstaterar att bolaget visserligen har en rutin för kundkännedom genom formulären ’Riskanalys juridisk person’ och ’Riskanalys fysisk person’. Förvaltningsrätten delar dock länsstyrelsens bedömning att användandet ett visst formulär som inte är verksamhetsanpassat inte uppfyller kraven på dokumenterade och verksamhetsanpassade rutiner och riktlinjer i penningtvättsregelverket. De uppgifter som inhämtats om bolagets kunder har inte någon koppling till bolagets allmänna riskbedömning eller dokumenterade och verksamhetsanpassade rutiner eftersom sådana saknas i verksamheten. Det framgår av formulären att ytterligare kontroller

kan behöva vidtas enligt ett 'riskbaserat synsätt'. Det framgår dock inte vad en sådan ytterligare kontroll innebär.”

Det räcker inte med kryssrutor

Därför räcker det inte med en mall med kryssrutor där du kryssar i vad du har gjort och/eller vad du har kommit fram till. Ett exempel: För varje kund ska du bedöma kundens individuella riskprofil. Det finns tre nivåer:

- Låg riskprofil
- Normal riskprofil
- Hög riskprofil

Här duger det inte att du endast sätter ett kryss i en av de tre rutorna och därefter sätter in dokumentet i en pärm. Du måste också beskriva *hur* du har gjort riskbedömningen.

Länsstyrelsernas beslut

I länsstyrelsernas beslut om sanktionsavgifter riktade mot redovisningsbyråer förekommer det ofta formuleringar som tyder på att redovisningsbyråerna inte förstår vad som krävs av dem.

Exempel på typiska formuleringar i beslut om sanktionsavgift

Det bolaget uppgett i sitt yttrande ändrar inte länsstyrelsens bedömning då bolaget inte upprättat och dokumenterat någon allmän riskbedömning i enlighet med de krav som ställs i regelverket. Det bolaget uppgett i yttrandet uppfyller inte kraven på innehållet i en allmän riskbedömning som framgår av lagen.

Vidare framgår inte hur kundernas riskprofiler löpande följs upp och ändras när det finns anledning till det under en pågående affärsförbindelse.

Länsstyrelsen konstaterar att bolaget inte har gett in några rutiner och riktlinjer avseende kundkännedom varför myndigheten utgår från att sådana saknas i bolaget.

Fritext

Beskrivningen av åtgärderna ska alltså göras i fritext, alltså inte genom att kryssa för något alternativ. Inte heller är det bra om du bara kopierar någon förformulerad text utan att reflektera över vad den innebär.

Förutom att du uppfyller penningtvättsregelverkets krav finns det en annan fördel med att skriva med egna ord. Om du formulerar texten själv tvingar du dig att verkligen förstå vad du gör och minnas vad du har gjort. Vid en kontroll kan du redogöra för hur du har burit dig åt.

Rapport om penningtvätt och finansiering av terrorism

Redovisningstjänster

I april 2021 släppte Polismyndigheten rapporten *Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021*. Där kartläggs de sektorer där risken betraktas som störst. Hit hör exempelvis banker och finansiella servitut, varuhan- del, växlingskontor, spelbolag och den oregistrerade handeln med virtuella valutor. Här riktar jag in mig på det handlar om vad man i rapporten kallar bokförings- och revisionstjänster samt skatte- rådgivare.

Bokföring kallas numera redovisning

I rapporten används benämningarna bokföring och redovisning om varandra. Jag kallar det redovisning och skiljer det från revision.

Rapporten pekar på att titeln redovisningskonsult inte är skyddad. Detta innebär att det inte regleras i lag vem som får kalla sig redovisningskonsult. Arbetet omfattas inte av någon offentlig tillsyn utöver länsstyrelsernas tillsyn enligt penningtvättslagen.

Två branschorganisationer auktoriserar redovisningskonsulterna

För företag inom revisionsbranschen finns två ledande branschorga- nisationer: FAR och Srf konsulterna. En redovisningskonsult kan välja att bli auktoriserad av en eller båda branschorganisationerna och följa deras rekommendationer. För att bli auktoriserad krävs viss teoretisk kompetens, yrkeserfarenhet, löpande fortbildning, ansvars- försäkring samt godkännande vid kvalitetskontroller. Vidare krävs att verksamhetsutövaren följer svensk standard för redovisnings- och lönetjänster samt svensk standard för redovisningsuppdrag.

Unik inblick i kundernas verksamhet

Redovisningskonsulter har en unik inblick i kunders transaktioner och har möjlighet att upptäcka misstänkta transaktioner. Det kan både vara transaktioner som kunderna gör, och misstänkt beteende hos kundernas kunder. I och med att många aktiebolag väljer att inte ha revisor blir redovisningskonsulten den enda personen som får denna inblick.

Riskscenario och tillvägagångssätt (modus) vid penningtvätt

- Hotaktörer kan utnyttja redovisningsstjänster när de vill omvandla illegala pengar till legala. Hotaktörer kan uppnå legitimitet för illegala transaktioner samt få falska underlag och fakturor att framstå som korrekta genom att anlita en redovisningsbyrå.
- Otillräcklig kundkännedom eller bristande förståelse för kundens verksamhet kan leda till att redovisningsbyråerna inte upptäcker transaktioner som borde väcka misstanke för rapportering till Finanspolissektionen vid Polismyndigheten (Fipo). Det kan handla om:
 - Pengar från brottslig verksamhet bokförs som försäljning och plockas sedan ut som legala i form av lön och utdelning.
 - Legala pengar betalas ut som lön till svart arbetskraft eller för privat konsumtion.
 - Pengar kommer in på företagskonto utan anledning. Företagaren blir ombedd att betala tillbaka pengarna (inbetalaren skyller på felbetalning) men den ”felaktiga” mottagaren betalar till ett annat konto än till det som pengarna kom ifrån.
- Redovisningsbyrån ser en större transaktion komma in på en kunds konto utan något underlag som visar varifrån pengarna kommer.
- Fakturor kan vara osanna.
- Stora aktieägartillskott.
- Återkommande byte av verklig huvudman.
- Penningflöden till vissa länder.

Kundrelation övergår i personlig vänskap

Många redovisningskonsulter har haft en och samma kund i årtal. Under tiden har kundrelationen utvecklats en personlig vänskap. Detta gör att det kan finnas ett motstånd mot att rapportera misstänkta transaktioner till finanspolisen, som att svika en vän. I stället försöker man se till att kunden rättar sitt beteende.

Hot – penningtvätt

Hotet omfattande i redovisningsbyråbranschen

Redovisningssektorn är den största av sektorerna som står under länsstyrelsernas penningtvättstillsyn. Eftersom redovisningskonsult inte är en skyddad titel är spannet stort på vilka som bedriver redovisnings- och revisionsföretag och det finns risk att oseriösa aktörer bedriver sådan verksamhet.

Det är vanligt att man har kunder inom branscher som är kända för att vara mer utsatta för ekonomisk brottslighet än andra, till exempel inom bygg- och restaurangbranschen.

Sammantaget bedöms möjligheten att bedriva penningtvätt i sektorn som hög då redovisningstjänster kan vara ett viktigt led i ett penningtvättsupplägg. Det finns också ett stort mörkertal med verksamhetsutövare som inte är anmälda till Bolagsverkets register mot penningtvätt. Läs om detta i avsnittet [Registret mot penningtvätt](#).

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 1 kap 2 § p 18 (redovisningskonsultet) och p 19 (skatterådgivare)*

Tvättar sällan själva

Statistik över penningtvättsdomar visar att redovisningskonsulter väldigt sällan utför penningtvätt själva. Det handlar nästan alltid om att redovisningskonsulter utnyttjas av hotaktörer. Det krävs viss kunskap och kapacitet för att kunna nyttja redovisningssektorn för penningtvätt. Hotaktören måste ingå ett avtal samt samarbeta med redovisningskonsulten.

Kan vara svårt för redovisningskonsulten att spåra den verkliga huvudmannen

Redovisningsbyråerna inhämtar vissa uppgifter om sina kunder när avtal ingås mellan byrån och kunden. Enskilda transaktioner som genomförs går att spåra, vilket försvårar möjligheten att vara anonym. Även om de flesta redovisningsbyråer hävdar att de genomför kundkännedomsgärder är det enligt länsstyrelserna ett stort antal som inte gör det. Detta medför att risken ökar för att hotaktörer ska kunna agera anonymt.

I vissa fall kan hotaktören agera anonymt genom juridiska personer med komplexa ägarstrukturer vilket försvårar för redovisningsbyrån att identifiera vem som är verklig huvudman.

Sårbarhet penningtvätt

Redovisningsbranschen sårbar

Många stora företag förekommer bland redovisningsbyråerna, men det är också vanligt med mindre byråer och enskilda firmor. Flera redovisningskonsulter har långvariga kundrelationer och tät kontakt med sina kunder.

Samtidigt visar rapporten att riskmedvetenheten och kunskapen om penningtvättsregelverket är låg i sektorn. Under 2019 kom endast 34 rapporter in till Finanspolissektionen vid Polismyndigheten

(Fipo). Med tanke på det stora antalet redovisningskonsulter får detta anses vara ett litet antal och rapporteringen borde vara högre än vad den är i dagsläget. Flera redovisningskonsulter är omedvetna om att de omfattas av penningtvättslagen. I många fall är de inte medvetna om vilka risker som finns i sektorn samt hur deras företag kan utnyttjas i penningtvättsupplägg.

Regelefterlevnaden i allmänhet låg

Länsstyrelserna identifierar brister i regelefterlevnad i samtliga tillsynsärenden. Men omfattningen av länsstyrelsernas tillsyn har varit låg i relation till sektorns storlek.

Strax under hälften av alla redovisningskonsulter hävdar att de har gjort en riskbedömning av sin verksamhet. Länsstyrelserna kan konstatera utifrån sin tillsyn att få verksamhetsutövare har beaktat samtliga faktorer i sin riskbedömning och att de därmed inte uppfyller lagkraven.

Alla är inte anmälda till penningtvättsregistret

Redovisningssektorn präglas av låg medvetenhet om vilka risker för penningtvätt som finns samt låg kunskap kring penningtvättsregelverket. Det låga antalet rapporter till Finanspolissektionen vid Polismyndigheten (Fipo) stärker den bilden. Det har också framkommit att många verksamhetsutövare inte vidtar tillräckliga eller fullständiga kundkännedomåtgärder varför risken att utnyttjas för penningtvätt ökar. Vidare finns ett stort antal verksamhetsutövare som inte är anmälda till Bolagsverkets penningtvättsregister och som därför har liten insikt om vilka skyldigheter de har enligt penningtvättslagen samt på vilka sätt de kan utnyttjas i penningtvättsupplägg.

Sammanfattningsvis bedöms sårbarheten för penningtvätt i sektorn vara betydande.

- *Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021.*
<https://polisen.se/siteassets/dokument/finanspolisen/nationell-riskbedomning-av-penningtvatt-och-finansiering-av-terrorism.pdf>

Rådgivningssektorn

Redovisningstjänster tillhör den så kallade rådgivningssektorn. Rådgivningssektorn löper risk att utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism exempelvis genom

- användning av klientmedelskonton
- rådgivning
- godkännande av felaktiga intyg och andra dokument såsom exempelvis ett årsbokslut eller en årsredovisning.

Det är ovanligt att en redovisningsbyrå sysslar med penningtvätt för egen del. Ett penningtvättsbrott förutsätter praktiskt taget alltid ett förbrott, såsom människohandel, vapenbrott, barnpornografi eller rån, och det får nog betraktas som ovanliga sysslor för redovisningskonsulter.

Kundernas illegala transaktioner

När det gäller just redovisningstjänster löper dessa tjänster risk att utnyttjas för att legitimera kundernas illegala transaktioner och regelbrott. Tillvägagångssätt kan exempelvis vara

- osanna fakturor
- felaktiga underlag
- illegala pengar genom dagskassor.

Det är en fördel för kriminella att godkännas av en rådgivare som granskat dess underlag.

Rådgivare

Följande typer av rådgivare specificeras i penningtvättslagens katalog:

- Verksamhet som auktoriserad eller godkänd revisor eller registrerat revisionsbolag (punkt 17).
- Yrkesmässig verksamhet som avser bokföringstjänster eller revisionstjänster (punkt 18).
- Yrkesmässig rådgivning avseende skatter och avgifter (skatterådgivare) (punkt 19).
- Verksamhet som advokat eller advokatbolag (punkt 20)
- Yrkesmässig verksamhet som annan oberoende jurist än advokater (punkt 21)

■ *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 1 kap 2 § punkt 17-21*

För advokater och andra jurister omfattas följande tjänster:

- Handlande i en klients namn för dennes räkning vid finansiella transaktioner eller transaktioner med fastigheter.
- Hjälp vid planering eller genomförande av transaktioner för en klients räkning vid
 - a) köp och försäljning av fastigheter eller företag
 - b) förvaltning av klientens pengar, värdepapper eller andra tillgångar
 - c) öppnande eller förvaltning av bank-, spar- eller värdepapperskonton
 - d) anskaffande av nödvändigt kapital för bildande, drift eller ledning av företag
 - e) bildande, drift eller ledning av bolag, föreningar, stiftelser eller truster och liknande juridiska konstruktioner

Inte ovanligt med sanktionsavgifter

I avsnittet [Straff](#) kan du läsa om att det är ganska vanligt att redovisningsbyråer blir påförda sanktionsavgifter efter att länsstyrelsen har utfört en tillsyn. Detta för att redovisningsbyrån inte haft rutiner för att undvika risk för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Börja i rätt ände

En redovisningsbyrå bör ha som utgångspunkt att det tvättas pengar i Sverige, mycket pengar. Den verksamhet som redovisningskonsulten bedriver kan utnyttjas av kriminella för att tvätta pengar, annars hade branschen inte omfattats av lagen.

Kan man acceptera det (vilket verkar vara svårt för många) och formulera sin allmänna riskbedömning utifrån den premissen blir resten lättare. Oftast börjar verksamhetsutövaren i andra änden och konstaterar att det inte tvättas pengar eller finansieras terrorism i verksamheten, men då har man inte visat att man förstår hur regelverket är tänkt att fungera.

- *Brottsförebyggande rådets rapport från 2015 om penningtvätt och annan penninghantering (BRÅ 2015:22) s. 118 och 123*

Kundernas kunder

Redovisningsbyrån kan utnyttjas för penningtvätt genom att bokföra kundernas transaktioner utan närmare kontroll. Om redovisningsbyrån har en kund med stora kontantbetalningar måste redovisningsbyrån se till att kunden har ordentlig kundkännedom.

Det förekommer att kunden förklarar att han eller hon undviker att ställa frågor om varifrån kundens kund har fått sina pengar, för att detta skulle visa att man inte litar på kunden. Detta är förstås ingen giltig orsak.

Länsstyrelsens tillsyn

Det är länsstyrelsen som har tillsynsansvar över vissa verksamhetsutövare, bland annat redovisningsbyråer, enligt penningtvättslagen. Länsstyrelsen kontrollerar att verksamhetsutövare vidtar tillräckliga åtgärder för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Frågor till redovisningsbyrån

Länsstyrelsen brukar som ett led i granskningen ställa ett antal frågor till redovisningsbyrån. Av svaren ska länsstyrelsen kunna avgöra om redovisningsbyrån har rutiner och riktlinjer för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Observera att rutinerna och riktlinjerna *måste vara skriftliga* och finnas i ett dokument.

Vanlig missuppfattning

Av de dokument över ingripanden mot överträdelser beträffande penningtvättsregelverket som publiceras på länsstyrelsens hemsida framgår att många redovisningsbyråer missuppfattar vad länsstyrelsen vill komma åt med sina frågor. Man tror att länsstyrelsen vill klarlägga att redovisningsbyrån (eller dess kunder) inte sysslar med penningtvätt eller finansiering av terrorism. Och så svarar redovisningsbyrån med utgångspunkt i detta.

Men så är det inte. Länsstyrelsen vill inte veta att penningtvättsregelverket följs. Man vill veta hur redovisningsbyrån gör för att förhindra att redovisningsbyrån utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Detaljerade svar

Detta *hur* ska du redogöra för i detalj så att länsstyrelsen förstår att du verkligen har klart för dig vad som krävs enligt penningtvättslagstiftningen. Du ska alltså inte ta alltför lätt på uppgiften. Det kan leda till att redovisningsbyrån påförs sanktionsavgift, vilket du kan läsa om i avsnittet [Straff](#).

- Lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism
Förordningen (2009:92) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism
Länsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism
EU:s fjärde penningtvättsdirektiv
Lagen (2014:307) om straff för penningtvättsbrott

Vill inte lägga ner arbetstid

En del redovisningsbyråer invänder att de inte vill lägga ner arbetstid, varken på att besvara länsstyrelsens frågor i detalj eller på att bygga upp rutiner och riktlinjer för att förhindra att redovisningsbyråns verksamhet kan utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Denna invändning bör du släppa. Du är enligt lag skyldig att göra detta på samma sätt som du enligt lag är skyldig att arkivera bokföringsinformation eller redovisa moms.

Det är till och med så att länsstyrelsen ser extra allvarligt på brister i rutinerna av konkurrensskäl. Här är en vanlig formulering i beslut om sanktionsavgift.

”Länsstyrelsen beaktar även att bolagets bristande regelefterlevnad kan ha inneburit fördelar för bolaget jämfört med konkurrenter som följt penningtvätsregelverket och därigenom lagt både tid och resurser på att efterleva regelverket.”

Exempel på frågor som länsstyrelsen kan ställa

För att du ska förstå vad det handlar om är här ett exempel på vilka uppgifter länsstyrelsen vid ett tillsynsärende brukar förelägga verksamhetsutövaren (i det här fallet en redovisningsbyrå) att inkomma med.

Exempel från Länsstyrelsen Stockholm

Föreläggande att inkomma med uppgifter

Beslut

Länsstyrelsen beslutar att förelägga Redovisningsbyrå AB (bolaget) att inkomma med följande uppgifter:

1. En verksamhetsutövare som bedriver sådan verksamhet som omfattas av regelverket om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (penningtvätsregelverket) ska ha en dokumenterad allmän riskbedömning av bolagets verksamhet.
 - a. Om en allmän riskbedömning finns av verksamheten ombeds bolaget inkomma med denna.
 - b. Redovisa om och i så fall hur ofta den allmänna riskbedömningen utvärderas och uppdateras.
 - c. Redovisa om och i så fall hur ofta den allmänna riskbedömningen uppdateras.
2. Beskriv hur bolaget bedömer de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan förknippas med bolagets olika typer av kundrelationer (kunders riskprofiler).

3. Bolaget ska ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende åtgärder för
 - kundkännedom
 - övervakning och rapportering gällande misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism, samt
 - behandling av personuppgifter.
 - a. Om ovan beskrivna dokumenterade rutiner och riktlinjer finns i bolaget, inge dessa.
 - b. Redovisa om och i sådant fall hur ofta de dokumenterade rutinerna och riktlinjerna uppdateras.
4. Inge sex anonyma exempel på faktiskt vidtagna åtgärder för kundkännedom. Av dessa ska två stycken avse åtgärder för kundkännedom då kundrelationen är förknippad med normal risk, två stycken ska avse förenklade åtgärder för kundkännedom då kundrelationen är förknippad med låg risk och två stycken ska avse skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom då kundrelationen är förknippad med hög risk. Om exempel saknas anges det.
5. Redovisa de rutiner och riktlinjer avseende intern kontroll och anmälningar om misstänkta överträdelser som finns i bolaget.
6. Inge uppgifter om vem i verksamheten som ansvarar för regel efterlevnad.
7. Redovisa de rutiner och riktlinjer som finns inom bolaget avseende lämplighetsprövning av anställda och uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten, om de utför arbetsuppgifter av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.
8. Redovisa hur bolaget ser till att anställda och uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten och som utför arbetsuppgifter av betydelse för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism fortlöpande får relevant utbildning och information för att kunna fullgöra verksamhetsutövarens skyldigheter enligt penningtvättsregelverket.
9. Redovisa de rutiner som finns i bolaget för att skydda anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i verksamheten från hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder till följd av att de fullgör verksamhetsutövarens skyldigheter enligt penningtvättsregelverket.
10. Bolag som faller under länsstyrelsens tillsyn ska dokumentera utbildningar som genomförs i enlighet med penningtvättsregelverket. Om sådan dokumentation finns i bolaget, vänligen inge denna för perioden XX-XX-XX till och med YY-YY-YY.
11. En lista över bolagets samtliga aktiva kunder under perioden XX-XX-XX till och med YY-YY-YY. Listan ska innehålla kundernas namn och organisationsnummer samt vad bolaget fakturerar respektive kund på årsbasis.

12. Inge exempel på faktiskt vidtagna åtgärder för kundkännedom avseende bolagets tio största kunder.
Kundkännedomsåtgärderna ska innehålla följande:
- kundens namn
 - personnummer
 - adress
 - information om hur identifiering av kunden och kontroll av dennes identitet har skett, samt motsvarande av en eventuell företrädare för kunden
 - Om kunden är en juridisk person: Hur och när utredning av om kunden har en verklig huvudman genomförs
 - syfte och art med affärsförbindelsen samt hur och när denna information har inhämtats.
 - information om kundens ekonomiska medels ursprung
 - information om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politisk utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person samt hur en sådan bedömning görs
 - information om kunden är etablerad i ett land utanför EES som av Europeiska kommissionen identifierats som ett högriskredjeland samt hur en sådan kontroll görs.
 - bolagets bedömning av risken som kan förknippas med respektive kundrelation (kundens riskprofil)
 - kopior på övriga dokument eller uppgifter som har inhämtats inom ramen för åtgärder som bolaget vidtagit för att uppnå tillräcklig kundkännedom avseende varje kund som framgår av bolagets förteckning.
13. En redogörelse för de tjänster bolaget tillhandahåller de tio största kunderna.
14. Uppgift om antalet genomförda och nekade transaktioner eller affärsrelationer som misstänkts för penningtvätt eller finansiering av terrorism och som rapporterats till Finanspolisen under perioden XX-XX-XX till och med YY-YY-YY.
15. Uppgift om antalet genomförda och nekade transaktioner eller affärsrelationer som misstänkts för penningtvätt eller finansiering av terrorism och som inte rapporterats till Finanspolisen under perioden XX-XX-XX till och med YY-YY-YY.

De begärda handlingarna ska ha kommit in till länsstyrelsen senast den ZZ-ZZ-ZZ.

Om bolaget inte skickar in de begärda handlingarna får länsstyrelsen besluta att förelägga bolaget att upphöra med den del av verksamhet som är under länsstyrelsens tillsyn. Länsstyrelsens förelägganden kan även förenas med ett vite.

Exempel från Länsstyrelsen Västra Götaland

1. Allmän riskbedömning

Ni är skyldiga att ha en dokumenterad allmän riskbedömning av verksamheten. Denna ska innehålla en beskrivning av verksamheten, en analys, en slutsats och er risknivå. I den allmänna riskbedömningen ska ni göra en bedömning av risken för att verksamheten skulle kunna utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism. Här ska ni särskilt beakta vad ni har för produkter/tjänster, vilka era kunder är, geografisk spridning, distributionskanaler och andra verksamhetsspecifika omständigheter. Omfattningen av den allmänna riskbedömningen bestämmer ni med hänsyn till verksamhetens storlek och art samt de risker som ni antar kan finnas.

a) Lämna in den allmänna riskbedömningen av verksamheten. Om en allmän riskbedömning saknas, ange det. Redovisa om och i sådana fall hur ofta den allmänna riskbedömningen utvärderas och uppdateras.

2. Riskbedömning av tre kunder

Ni ska bedöma den risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism som kan förknippas med en kundrelation. Ni ska kunna beskriva en kund, göra en analys av denne och dra en slutsats utifrån risken för penningtvätt och finansiering av terrorism.

a) Redogör för era riskbedömningar avseende tre olika kunder. Om det är möjligt ska en kund vara förknippad med hög risk, en med normal risk och en med låg risk.

3. Åtgärder för kundkännedom

Lämna in era rutiner för kundkännedsåtgärder. Med detta avses åtminstone följande åtgärder:

- a. Hur och när kundidentifiering sker.
- b. Hur och när kontroll av eventuell företrädares identitet genomförs.
- c. Hur bedömningen av om kunden eller dess verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning görs.
- d. Hur kontroll av om kunden är etablerad i ett så kallad högrisk-tredjeland görs.
- e. Om kunden är en juridisk person: Hur och när utredning av om kunden har en verklig huvudman genomförs.
- f. Hur och när information om en affärsförbindelses syfte och art inhämtas.

Om rutiner saknas, ange det. Redovisa om och i sådana fall hur ofta rutinerna uppdateras.

4. Övervakning och rapportering till Finanspolisen

Lämna in era rutiner och riktlinjer för hur ni hanterar övervakning av affärsförbindelser och transaktioner, misstänkta aktiviteter och transaktioner samt rapportering till Finanspolisen. Av rutinerna och riktlinjerna ska det även framgå vem i verksamheten som ansvarar för detta. Om rutiner saknas, ange det. Redovisa om och i sådana fall hur ofta rutinerna uppdateras.

5. Bevarande av handlingar

Lämna in era rutiner och riktlinjer för hur ni behandlar personuppgifter. Om rutiner saknas, ange det. Redovisa om och i sådana fall hur ofta rutinerna uppdateras. Av rutinerna ska det framgå på vilket sätt och hur länge ni bevarar handlingar, såsom åtgärder för att uppnå kundkännedom, avvikelser eller misstänkta aktiviteter/transaktioner.

6. Intern kontroll

Redogör för era rutiner och riktlinjer för intern kontroll, inklusive vem i verksamheten som ansvarar för regelefterlevnad, uppföljning, dokumentation av utbildning samt uppdatering av verksamhetens rutiner.

7. Om ni har anställda eller uppdragstagare i er verksamhet

- a. Redogör för era rutiner och åtgärder för skydd mot hot, hämnd eller fientliga åtgärder. I denna del ska ni ha rutiner för skydd både när anställda etc fullgör Bolagets skyldigheter enligt penningtvättslagen och när de gör en anmälan om misstänkta överträdelser av penningtvättsregelverket.
- b. Om anställdas/uppdragstagares arbetsuppgifter är av relevans för era skyldigheter enligt penningtvättslagen:
 - Redogör för vilken lämplighetsprövning ni gör av anställda och uppdragstagare.
 - Redogör för hur anställda och uppdragstagare informeras och utbildas gällande penningtvätt och finansiering av terrorism. Om det finns dokumentation av genomförda utbildningar ska ni ge in denna till länsstyrelsen.

Omfattningen av och innehållet i rutinerna och riktlinjerna ska ni bestämma med hänsyn till er verksamhets storlek, art och de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som ni har identifierat i den allmänna riskbedömningen. Vad dessa rutiner och riktlinjer ska innehålla specificeras vidare i 2–6 kap. penningtvättslagen

och i länsstyrelsens föreskrifter, se ytterligare information under rubriken ”Bestämmelser som beslutet grundas på” nedan.

Om föreläggandet inte följs, får länsstyrelsen förelägga er att upphöra med verksamheten. Om det finns brister i inlämnat underlag, får länsstyrelsen även besluta om att förelägga er att göra rättelse eller meddela en sanktionsavgift. Ett föreläggande får förenas med vite. Länsstyrelsen kan också genomföra undersökning på plats i er verksamhet. Ytterligare information om penningtvättslagen och era skyldigheter finns på www.lansstyrelsen.se.

Kan inte överklagas

Ett sådant här beslut om föreläggande kan inte överklagas. Däremot kan en påförd sanktionsavgift överklagas till Förvaltningsrätten. I överklagandet verksamhetsutövaren begära inhibition av förordnandet om sanktionsavgift. Då behöver avgiften inte betalas förrän målet har avgjorts i domstol.

Allmän riskbedömning

Basen i åtgärdspaketet i penningtvättsreglerna

I och med den nya penningtvättslagen som trädde i kraft år 2017 blev den allmänna riskbedömningen utgångspunkten för alla åtgärder som verksamhetsutövaren ska vidta för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Tre delar i riskbedömningen

Det riskbaserade förhållningssättet ska genomsyra verksamhetsutövarens arbete mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Tre centrala delar i detta arbete är följande:

- Du som verksamhetsutövare ska göra en *allmän riskbedömning* av verksamheten.
- Du ska göra *individuella riskbedömningar* av dina kunder (kundens riskprofil). Detta kan du läsa om i avsnittet [Individuell riskbedömning av kunderna](#).
- Du ska upprätta rutiner och riktlinjer.

Syftet med den allmänna riskbedömningen

Syftet med den allmänna riskbedömningen är att besvara frågan om och hur redovisningsbyråns tjänster kan användas för att t ex dölja pengars samband med brott eller med brottslig verksamhet. Det är viktigt att det av dokumentet om riskbedömningen klart framgår att redovisningsbyrån har insikt om hur verksamhetens tjänster skulle kunna utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Dokumentation

Den allmänna riskbedömningen ska sammanställas i ett dokument. Hur omfattande dokumentet behöver vara beror bland annat på vilka risker du har identifierat samt verksamhetens storlek och art.

Med storlek menas bland annat omsättning, antal anställda och verksamhetsställen. Med art menas exempelvis vilken typ av verksamhet du driver och vilka tjänster som redovisningsbyrån erbjuder.

Dokumentet ska dateras och arkiveras.

Identifiera risker och riskfaktorer i verksamheten

Det första steget är att kartlägga och identifiera på vilka sätt de produkter och tjänster som du erbjuder i verksamheten *skulle kunna* (hypotetiskt alltså) utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Här ska du använda din fantasi.

Därefter ska du kartlägga och identifiera faktorer som påverkar risken för att ett utnyttjande av din verksamhet sker. Här är ett exempel för en redovisningsbyrå.

Exempel – Identifiering av risker med erbjudna tjänster

Redovisningsbyrån AB har identifierat att det finns risk för att företagets tjänster kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism genom bokföring av:

- Kontantbetalda fakturor
 - Aktieägartillskott
 - Lån från fysiska personer
 - Kapitaltillskott utan underlag
 - Utlandsbetalningar
 - Fakturor som kan vara osanna
-

Riskfaktorer

När du kartlägger och identifierar faktorer som påverkar risken för att produkterna eller tjänsterna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism ska du särskilt beakta riskfaktorer som är kopplade till:

- *Kunder* – beakta sådana generella risker som är förknippade med de kundkategorier som du riktar dina produkter eller tjänster till.
- *Distributionskanaler* – beakta hur dina produkter eller tjänster levereras till kunden.
- *Geografiska riskfaktorer* – beakta förhållanden i de länder där dina produkter eller tjänster erbjuds eller där dina kunder har sin verksamhet.
- *Verksamhetsspecifika omständigheter* – beakta exempelvis din verksamhets storlek och organisatoriska komplexitet.

Kunder

Kunder med riskfaktorer kan exempelvis vara kontantintensiva kunder eller kunder i en specifik bransch, exempel klockhandel eller växlingskontor. Utgå från vad som är känt om den aktuella kundkategorin och din erfarenhet från tidigare kundrelationer med branschen.

Distributionskanaler

Leveranser genom en tredje part eller via ett webbaserat forum kan göra det svårare för dig att överblicka hur produkterna eller tjänsterna används av kunden. Det innebär en högre risk.

Det är lättare att överblicka risken när kunden regelbundet kommer till ditt kontor med en pärm med verifikationer som ni går igenom tillsammans. Det kan vara svårare om kundens verifikationer kommer in via en app i mobilen utan att du träffar kunden i det verkliga livet, men krävsBankID-inlogg minskar risken betydligt.

Geografiska riskfaktorer

Även om redovisningsbyrån har hela sin verksamhet i Sverige ska du identifiera riskfaktorer som är förknippade med länder där dina kunder har sin verksamhet eller sina affärskontakter.

Beakta exempelvis om landet har hög korruption eller saknar ett fungerande penningtvättsregelverk. Din kunskap om landet är avgörande för att du ska kunna identifiera riskerna.

Högriskredjeländer

Den fullständiga EU-förteckningen över högriskredjeländer omfattar följande länder:

1) Afghanistan	13) Pakistan
2) Amerikanska Samoa	14) Panama
3) Bahamas	15) Puerto Rico
4) Botswana	16) Samoa
5) Nordkorea	17) Saudiarabien
6) Etiopien	18) Sri Lanka
7) Ghana	19) Syrien
8) Guam	20) Trinidad och Tobago
9) Iran	21) Tunisien
10) Irak	22) Amerikanska Jungfruöarna
11) Libyen	23) Jemen
12) Nigeria	

Exempel – Identifiering av riskfaktorer

Redovisningsbyrån har identifierat följande riskfaktorer som påverkar risken för att byråns redovisningstjänster utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

- Redovisningsbyrån saknar erfarenhet om en kundkategoris bransch.
- Redovisningsbyrån har ett antal kunder med verksamhet som har koppling till länder med betydande korruption och avsaknad av penningtvättslagstiftning.
- Redovisningsbyrån har två kunder på distans som byrån sällan eller aldrig träffar. En av dessa bedriver verksamhet i Spanien.

Bedömning av riskens storlek

När du har identifierat riskerna och riskfaktorerna i verksamheten ska du ta ställning till hur stor risken är för att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Risknivåerna kan exempelvis delas in i låg, normal eller hög risk.

Genom att först ta ställning till risknivån som är förknippad med tjänsterna som redovisningsbyrån erbjuder och därefter titta på hur sannolikt det är att tjänsterna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism kan du bedöma hur stor den sammanlagda risken är i verksamheten. Du kan använda följande schema.

Produkter och tjänster	Riskfaktorer		
	Liten sannolikhet	Medelstor sannolikhet	Stor sannolikhet
Låg risk	LÅG RISK	NORMAL RISK	NORMAL RISK
Normal risk	NORMAL RISK	NORMAL RISK	HÖG RISK
Hög risk	NORMAL RISK	HÖG RISK	MYCKET HÖG RISK

För att du ska kunna bedöma hur hög risken är för penningtvätt och finansiering av terrorism i verksamheten behöver du förstå hur produkterna, tjänsterna och de olika riskfaktorerna samverkar. Exempelvis kan en faktor utgöra en låg risk om den ses för sig, men en högre risk om den kombineras med andra faktorer.

Exempel – Bedömning av riskens storlek

Redovisningskonsulten gör bedömningen att den generella risken för att de erbjudna bokföringstjänsterna utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism är låg. Kontantbetalda fakturor är exempelvis sällsynta, några osanna fakturor har aldrig upptäckts eller misstänkts och kapitaltillskott utan underlag godkänns inte.

Redovisningskonsulten anser dock att flera av de identifierade riskfaktorerna innebär att risken blir högre. Redovisningskonsulten har bland annat två kunder på distans som delvis verkar i länder med hög korruption. Redovisningskonsulten har också flera kunder inom restaurangbranschen som hanterar mycket kontanter.

Sammantaget gör Redovisningskonsulten bedömningen att vid en sammanvägning risken för att verksamheten utnyttjas för penningtvätt och finansiering av terrorism är normal.

Ständig uppdatering

Förändrad risk

Risken för att din verksamhet utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism kan öka eller minska beroende på förändringar i verksamheten och/eller i omvärlden. Arbetet med att kartlägga och identifiera riskerna i verksamheten är en pågående process. Du har ett eget ansvar att genom omvärldsbevakning vara uppmärksam på nya risker och tillvägagångssätt för penningtvätt och finansiering av terrorism.

Regelbunden uppdatering

Du ska utvärdera den allmänna riskbedömningen regelbundet och minst en gång per år. Förändringarna ska dokumenteras och det daterade dokumentet ska arkiveras.

Om du vid uppdateringen konstaterar att risken är oförändrad ska detta också dokumenteras med en förklaring till varför du bedömer att risken är oförändrad. Även ett sådant dokumentet ska dateras och arkiveras.

Uppdatering vid speciella händelser

Oavsett hur lång tid det har gått sedan den föregående uppdateringen, ska du alltid uppdatera den allmänna riskbedömning vid vissa händelser.

Det är innan din verksamhet erbjuder nya eller väsentligt förändrade produkter eller tjänster, riktar sig till nya marknader eller gör andra förändringar som är relevanta för verksamheten. Också när omvärldsförändringar påverkar risken för penningtvätt. Det kan vara att nya sätt att tvätta pengar dyker upp och dessa har anknytning till din verksamhet. Eller att någon av dina kunder blir dömd för penningtvättsbrott eller för något förbrott till penningbrott.

Du ska också dokumentera vilka beslut om ändrat arbetssätt för byrån som förändringarna medför.

Exempel – Uppdatering av den allmänna riskbedömningen

Redovisningsbyrån bedömer fortfarande att bokföringstjänsterna i sig utgör en låg risk. De tidigare identifierade riskfaktorerna finns kvar, vilket förhöjer den sammantagna risken till normal.

Redovisningsbyrån har tidigare huvudsakligen bokfört åt företag i restaurang- och IT-branschen. Efter att Redovisningsbyrån i december år har fått nya uppdrag som omfattar bokföring åt två växlingskontor bedöms risken förhöjd. Den nya kategorin av kunder tillhör en bransch där företagen utför finansiella transaktioner. Redovisningsbyrån bedömer att det kan finnas en hög risk för att de nya kundernas verksamheter utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Redovisningsbyrån bedömer att den nya kundkategorin utgör en högriskfaktor i byråns verksamhet. Den sammantagna risken för att redovisningsbyrån utnyttjas för penningtvätt bedöms nu vara hög i stället för normal. För att göra fortlöpande utvärdering av riskerna i verksamheten, bokas ett avstämningsmöte in var tredje månad.

Uppdatering av den allmänna riskbedömningen gjord den 4 januari år X

Det är inte enbart de faktiska transaktionerna som avgör om ett bolag omfattas av reglerna i penningtvättslagen utan det kan räcka att bolaget kan antas ha eller komma att ha vissa transaktioner.

Individuell riskbedömning av kunderna

Samtliga redovisningsbyråns kunder

Redovisningsbyrån ska göra en riskbedömning av samtliga kunder. Riskbedömningen ska göras i samband med att kunduppdraget inleds. Varje kunds riskprofil ska bedömas utifrån följande:

- Den allmänna riskbedömningen för din verksamhet.
- Din kunskap om den aktuella kunden och om kundens bransch.

Riskbedömningen av den enskilda kunden innebär att du tilldelar kunden en så kallad riskprofil.

Tre nivåer av risk

För varje kund ska redovisningsbyrån bedöma vilken risknivå kunden ska åsättas. Det finns tre alternativ:

- Hög risk
- Normal risk
- Låg risk.

Enligt penningtvättsregelverket kan en kund inte anses vara i *avsaknad av risk*. Samtliga kunder har någon av de tre ovan nämnda risknivåerna.

Riskenivån styr ditt fortsatta arbete

Din bedömning av kundens riskprofil styr vilka åtgärder du ska vidta för att lära känna din kund, det vill säga uppnå kundkännedom. Om du bedömer att det rör sig om en lågriskkund räcker det med förenklade kundkännedsåtgärder. Om det däremot rör sig om en högriskkund krävs skärpta åtgärder för att uppnå kundkännedom.

Se även avsnittet [Rutiner och riktlinjer](#) i den del som avser anpassade åtgärder när kundrelationen är förknippad med låg eller hög risk.

Hög risk

Omständigheter som kan tyda på att risken för penningtvätt och finansiering av terrorism är hög kan bland annat vara följande:

- Kundens ägarstruktur framstår som ovanlig eller alltför komplicerad för dess verksamhet.
- Kunden driver kontantintensiv verksamhet.

- Kunden är en juridisk person som har till syfte att förvalta en fysisk persons tillgångar.
- Kunden har hemvist i en stat eller område med betydande korruption eller som saknar effektiva system för bekämpning av penningtvätt eller finansiering av terrorism. Du kan gå efter EU-listan över högriskredjeländer i avsnittet [Allmän riskbedömning](#).
- Dina affärsrelationer och/eller transaktioner med kunden sker på distans.
- Betalningen av dina fakturor görs av någon som är okänd eller saknar koppling till kunden.

Exempel – Kundens riskprofil

Redovisningsbyrån har blivit kontaktad av företaget Bilhandlaren AB som vill få hjälp med sin redovisning. Redovisningsbyrån har hämtat uppgifter från Bilhandlaren AB:s företrädare, företagets senaste årsredovisning och webbplats samt ur Bolagsverkets näringslivsregister. Redovisningsbyrån tittar på följande:

Företaget säljer bilar från ungefär 50 000 kr och uppåt.

Kundstock: Huvudsakligen engångskunder, ofta från andra delar av landet. Det är inte ovanligt att kunderna befinner sig på distans och företräds av ombud.

Kontant hantering: Inte jättemånga kontanta försäljningar, men när affärerna görs med kontanter kan det bli fråga om höga belopp.

Omsättning: 30 milj kr för år X

Antal verksamhetsställen: 1

Styrelsrepresentation: Samma styrelse i mer än tio år.

Revision: Företaget har en auktoriserad revisor.

Slutsats

Bilhandlaren AB hanterar stora kontanta belopp och en del av deras kunder företräds av ombud. Redovisningsbyrån gör därför den sammanlagda bedömningen att det finns en hög risk för att bokföringstjänsterna kan utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det innebär att redovisningsbyrån behöver vidta skärpta kundkännedomsgärder innan redovisningsbyrån kan ingå en affärsförbindelse med kunden.

Rapport till Finanspolisen

Din skyldighet att rapportera misstänkta aktiviteter och transaktioner gäller oavsett den bedömda risknivån på kunden.

Detta kan du läsa om i avsnittet [Rapport till Finanspolisen](#).

Uppföljning

Kundens riskprofil ska följas upp löpande så länge affärsförbindelsen består. Riskprofilen ska korrigeras när det finns anledning till det. I dokumentationen ska det finnas uppgift om *hur* kundernas riskprofiler löpande följs upp och ändras (till högre eller lägre risk) när det finns anledning till det under den pågående affärsförbindelsen.

Ett exempel på en sådan situation kan vara om en kund med låg riskprofil efterfrågar en ny tjänst som du har bedömt innebär en högre risk för penningtvätt. Kundens riskprofil ska då uppdateras till en högre risk.

Det ska finnas en metod och det går inte att låta bli att göra en uppdatering bara för att verksamheten och dess kunder inte förändras över tid.

Exempel – Utvärdering och uppdatering av kundens riskprofil

Bilhandlaren AB - Tillägg till kundens riskprofil

Redovisningsbyrån har tidigare bedömt att Bilhandlaren AB har en hög riskprofil eftersom bilarna säljs för ungefär 50 000 kr och uppåt och att det går bra för kunderna att betala kontant. Eftersom bilhandlarens riskprofil är hög har Redovisningsbyrån AB en skyldighet att följa upp företaget med tätare intervaller än om det hade rört sig om en kund med normal eller låg riskprofil.

Vid redovisningsbyråns uppföljning av kunden har det kommit fram att Bilhandlaren AB inte längre tar emot kontanter. Det finns därför inte längre anledning att ge Bilhandlaren AB en hög riskprofil, men eftersom Bilhandlaren AB fortfarande har distanskunder kan redovisningsbyrån inte heller fastställa en låg riskprofil. I stället bedömer redovisningsbyrån att Bilhandlaren AB har en normal riskprofil.

Eftersom Bilhandlaren AB nu inte har en hög riskprofil behöver redovisningsbyrån inte längre vidta skärpta åtgärder för att upprätthålla kundkännedomen.

Dokumentation

Bedömningsarbetet ska dokumenteras ordentligt. Det räcker inte med att påstå *att* det har utförts. Det ska göras en ordentlig analys. I avsnittet [Straff](#) kan du läsa om vad länsstyrelserna brukar efterlysa och hur de värderar dokumentationen när de utfärdar sanktionsavgift.

■ *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 2 kap 3 §*

Förväxla inte med bokföringsbrott eller skattebrott

Av tradition har redovisningskonsulter i sitt arbete fokuserat på att ha koll på att kunderna inte begår bokföringsbrott och undanhåller inkomstskatt, moms och andra skatter.

Men det här med penningtvätt och finansiering av terrorism är något helt annat och kräver ett nytt tänk. Ett exempel är om kunden redovisar oriktiga dagskassor. Redovisningskonsultens instinkt är att kontrollera att dagskassorna inte är *för låga*, för då medför det att kunden betalar mindre skatt och moms än vad han eller hon ska.

Men i det här sammanhanget ska redovisningskonsulten hålla ögonen på om dagskassorna är *för höga*. Detta kan nämligen tyda på att illegala pengar förs in i det legala systemet för att sedan kunna tas ut som legal lön eller utdelning till företagets ägare.

Skatt och moms på tvättade pengar

Något som inte är allmänt bekant är att det är inkomstskatt och moms på tvättade pengar. Dessutom blir det skatt när pengarna plockas ut ur företaget.

Detta torde penningtvättsbrottslingarna räkna med. Man gör säkert en kalkyl över att om man tvättar en miljon kr i brottsliga pengar, så blir det en avbränning. Men det anses det nog värt för att få in pengarna i systemet så att de kan användas till lyxkonsumtion eller annat.

Misstänkta transaktioner

Företagaren säljer en fastighet där värdestegringen är avsevärd. Detta kan bero på att pengar från brottslig verksamhet har använts för att köpa byggnadsmaterial och/eller för att betala svarta löner till byggarbetare. Det är visserligen skatt på värdestegringen, men den är inte så väldigt hög. Här borde fastighetsmäklarna (och redovisningskonsulterna som hjälper till med fastighetsförsäljning) rapportera mera.

Pengar flyttas på ett omotiverat sätt mellan olika bankkonton, ibland i olika länder. Denna cirkulation görs för att göra det svårare att spåra vart pengarna har tagit vägen. Det kan ske genom växling till och från olika valutor samt till andra valörer i samma valuta, även kryptovaluta.

Smurfingteknik är en metod som används för att försvåra upptäckt och går ut på att mindre belopp sätts in på olika platser och av olika personer för att inte aktivera rapporteringsspärrarna

Vinster på spel, som vid falska intäkter blir det avbränning, men inte i form av skatt och moms, utan till casinots eller travbanans ägare. En klassiker i spelsammanhang är att köpa vinstbongar.

Rutiner och riktlinjer

Länsstyrelsens frågor

Innan du läser om vad som gäller kring rutiner och riktlinjer kan du här se ett exempel på vilka uppgifter länsstyrelsen vid ett tillsyns- ärende brukar förelägga redovisningsbyrån att inkomma med när det gäller rutiner och riktlinjer. Exemplet är en fortsättning av exemplet i början av avsnittet [Allmän riskbedömning](#).

3. Bolaget ska ha dokumenterade rutiner och riktlinjer avseende åtgärder för
 - kundkännedom
 - övervakning och rapportering gällande misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism
 - behandling av personuppgifter.

Om ovan beskrivna dokumenterade rutiner och riktlinjer finns i bolaget, inge dessa.

Redovisa om, och i så fall hur ofta de dokumenterade rutinerna och riktlinjerna uppdateras.

Riskerna påverkar omfattningen

Som verksamhetsutövare ska du ha rutiner och riktlinjer för att motverka att redovisningsbyrån utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. De risker du har identifierat i den allmänna riskbedömningen påverkar hur omfattande rutinerna och riktlinjerna behöver vara. Omfattningen beror också på din verksamhets storlek och art.

Detta kan du läsa om i avsnittet [Allmän riskbedömning](#).

Omfattningen av rutinerna och riktlinjerna

Rutinerna och riktlinjerna ska omfatta följande:

- Åtgärder för kundkännedom.
- Övervakning och rapportering till Fipo.
- Arkivering av dokument (digital lagring tillåten) inklusive behandling av personuppgifter.
- Intern kontroll, inklusive uppgift om vem på byrån som ansvarar för regelefterlevnaden.

Anställda och uppdragstagare

Om du har anställda eller uppdragstagare i din verksamhet ska du även ha rutiner för följande:

- Lämplighetsprövning av anställda och uppdragstagare.
- Skydd mot hot, hämnd eller andra fientliga åtgärder som riktas mot anställda eller uppdragstagare.

Du ska också se till att dina anställda och uppdragstagare löpande får relevant utbildning och information för att kunna fullgöra skyldigheterna enligt penningtvättslagen och länsstyrelsens föreskrifter.

Även här ställs rätt hårda krav. Så här skriver länsstyrelsen i ett av sina tillsynsärenden:

”Slutligen framgår att det saknas rutiner för lämplighetsprövning av anställda samt utbildning av de anställda. Att bolagets anställda löpande håller sig uppdaterade via Skatteverkets informationsträffar och information från relevanta myndigheter medför ingen annan bedömning.”

Kundkännedom

Bedöma riskerna

Reglerna om kundkännedom innebär bland annat att redovisningsbyrån ska identifiera var och en av sina kunder och ta reda på tillräckligt mycket om dem för att kunna bedöma och hantera de risker som varje kund innebär. Syftet med informationen är ge byrån underlag för att bedöma risken som kan förknippas med kunden.

Om kundkännedomen är otillräcklig får byrån inte engagera sig i en kundförbindelse eller utföra ett uppdrag.

Det finns ett undantag ifall kunden vänder sig till byrån för att få hjälp i en rättsprocess.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 7-11 §§*

Som verksamhetsutövare ska du upprätta rutiner och riktlinjer för företagets kundkännedsåtgärder. Av dina rutiner och riktlinjer ska det framgå när, hur och vilka kundkännedsåtgärder som ska vidtas.

När kundkännedsåtgärderna ska vidtas

Kundkännedsåtgärder ska vidtas:

- Innan du ingår en affärsförbindelse med en kund.
- Löpande och vid behov för att se till att din kundkännedom är aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism i affärsförbindelsen.
- Innan du utför enstaka transaktioner när beloppet uppgår till motsvarande 15 000 euro (ca 150 000 kr) eller mer. Kravet blir också aktuellt om du inser eller borde inse att det finns ett samband mellan flera transaktioner på mindre belopp som tillsammans uppgår till motsvarande 15 000 euro eller mer. Så stora belopp blir det sällan fråga om för en redovisningsbyrå.

För varuhandlare som omfattas av regelverket gäller kravet på kundkännedom när beloppet eller beloppen i kontanter sammanlagt uppgår till motsvarande 5 000 euro (ca 50 000 kr) eller mer.

Vem räknas som kund?

En kund är en fysisk eller juridisk person som byrån har en affärsrelation med och som när den etableras förväntas ha en viss varaktighet, som exempelvis ett redovisningsuppdrag.

Om en person kommer in till byrån för att köpa några kuvert räknas detta inte som en affärsrelation i det här sammanhanget.

Det spelar ingen roll vad man kallar kunden. I vissa branscher använder man beteckningar som klient eller patient. I det här sammanhanget räknas alla som kunder. Även person med vilken affärsförbindelsen ännu inte har påbörjats, men är på gång, räknas som en kund.

Utan tillräcklig kännedom om kunden får redovisningsbyrån inte etablera eller upprätta en kundrelation.

Åtgärder för kundkännedom

Förväntat beteende

Redovisningsbyrån ska också bedöma hur kunden förväntas handla och agera inom ramen för uppdraget. En sådan bedömning är nödvändig för att det ska vara möjligt att upptäcka avvikelser från kundens förväntade beteende.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 12 §*

Förenklade kundkännedomsåtgärder

Om risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism bedöms som låg, får förenklade kundkännedomsåtgärder användas.

Skärpta kundkännedomsåtgärder

Bedöms risken som hög ska skärpta kundkännedomsåtgärder användas. Det kan innebära att inhämta ytterligare information om kundens affärsverksamhet och kundens ekonomiska situation. Dessutom ska det mera noggrant undersökas varifrån kundens pengar kommer.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 7 kap 15–16 §§*

Åtgärder för kundkännedom

Kundkännedom innebär följande:

- Identifiering och kontroll av kundens identitet.
- Behörighetskontroll av personer som uppger sig företräda kunden.
- Identifiering och identitetskontroll av företrädaren.
- Utredning av om kunden har en verklig huvudman.
- Utredning av behov av att utse en så kallad alternativ verklig huvudman.
- Kontroll av den verkliga respektive den alternativa verkliga huvudmannens identitet.

- Bedömning av om kunden, kundens företrädare eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning (PEP).
- Bedömning av om kunden, kundens företrädare eller kundens verkliga huvudman är en närstående eller en känd medarbetare till en PEP (person i utsatt politisk ställning).
- Information om affärsförbindelsens syfte och art.
- Fortlöpande uppföljning av affärsförbindelsen.
- Anpassade åtgärder när kundrelationen är förknippad med låg eller hög risk.

Rutinerna och riktlinjerna om kundkännedom ska också omfatta följande:

- Dokumentation av de vidtagna åtgärderna
- Åtgärder som behöver vidtas om tillräcklig kundkännedom inte lyckas uppnås.

Kontroll av identitet

Du ska kontrollera kundens identitet när det gäller följande:

- Namn
- Adress
- Person- eller samordningsnummer
- Organisationsnummer (gäller juridiska personer)

Identifikationen kan också göras på elektronisk väg.

Behörighetskontroll

När det gäller en juridisk person ska du kontrollera att personen är behörig särskild firmatecknar eller enda styrelseledamot eller har fullmakt.

Verklig huvudman

Både i registreringslagen och i penningtvättslagen

Bestämmelser om verklig huvudman finns både i penningtvättslagen och i registreringslagen. Det är några skillnader mellan de båda lagarna när det gäller verklig huvudman, exempelvis detta:

- Registreringslagen riktar sig till i princip alla juridiska personer medan penningtvättslagen riktar sig till endast dem som bedriver verksamhet som omfattas av penningtvättslagen.
- Enligt registreringslagen kan en juridisk person registrera att den saknar verklig huvudman. enligt penningtvättslagen måste verksamhetsutövaren alltid identifiera en verklig huvudman. Om en sådan saknas måste en alternativ verklig huvudman identifieras (se nedan).
- Enligt registreringslagen undantas exempelvis dödsbon och konkursbon från registrering. Detta undantag gäller inte i penningtvättslagen.

■ *Lag (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän*

Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism

Vad du ska göra

Du ska dokumentera rutinerna och riktlinjerna för din skyldighet att utreda om din kund har en eller flera verkliga huvudmän samt identitetskontrollen av dessa.

En verklig huvudman är en fysisk person som ensam, eller tillsammans med någon annan, ytterst äger eller kontrollerar kunden. Det första steget är att du använder Bolagsverkets register över verkliga huvudmän.

Observera att det inte räcker med att enbart undersöka vem som ytterst äger kundföretaget. Ibland kan det vara så att någon annan än ägaren är den som har den verkliga kontrollen över kundföretaget.

Aktieägaravtal

Aktieägaravtal är inte offentliga. Men om du bedömer att kunden har en hög riskprofil bör du efterforska förekomsten av ett sådant. Ibland finns samma uppgifter i aktiebolagets bolagsordning, som är offentlig. Motsvarande uppgifter kan finnas i stadgarna för en förening.

På så sätt kan du få fram uppgifter som visar att det finns personer utanför den vanliga kretsen som kontrollerar kundföretaget.

Bolagsverkets register

Minimikrav

Din utredning om kunden har en verklig huvudman ska åtminstone göras genom en sökning i Bolagsverkets registret över verkliga huvudmän. Kontroll mot registret är alltså ett obligatoriskt minimikrav i utredningen.

Andra åtgärder

Men det räcker ibland inte. Om det behövs med hänsyn till risken för penningtvätt och terrorism ska du också vidta andra åtgärder.

När en kontroll mot registret inte bedöms vara en tillräcklig åtgärd, är det inte heller alltid tillräckligt att fråga kunden om uppgifterna i registret är korrekta. Du måste därför riskbaserat avgöra i vilka situationer som en mer omfattande utredning och kartläggning av kundens ägar- och kontrollstruktur behöver göras och när dokumentation för att verifiera uppgifterna ska hämtas in.

Det förekommer att den juridiska personen inte har gjort någon anmälan till register. Detta kan påverka riskbedömning, men behöver inte göra det. Den uteblivna anmälan kan bero på rent slarv. En frekvent anmälan av byte av verklig huvudman kan vara ett riskmoment. Du bör fråga kunden vad det beror på.

Utländska juridiska personer

Utländska juridiska personer omfattas inte av anmälningsskyldigheten till det svenska registret över verkliga huvudmän. Då bör du undersöka om det finns någon motsvarande register i kundföretagets land eller jurisdiktion. På Bolagsverkets hemsida finns det länkar till sådana register. Det finns också kommersiella register som kan användas.

Riskbaserad utredning om verklig huvudman

Beror på riskbedömningen

Vilka åtgärder du vidtar för att utreda kundens kontroll- och ägarstruktur samt identifiera verklig huvudman beror på vilken riskbedömning som du har gjort.

Du börjar med att titta på om risken med en produkt eller tjänst som du tillhandahåller bedöms som låg, normal eller hög enligt din allmänna riskbedömning.

Kan bli omfattande

En verklig huvudmannautredning kan ibland bli omfattande och innefatta flera led av ägande och kontroll.

Utredningen ska omfatta åtgärder för att förstå kundens ägarförhållanden och kontrollstruktur. Om kunden har en verklig huvudman, ska du kontrollera den verkliga huvudmannens identitet.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism*
3 kap 8 § 1 st

Låg risk

Om risken med försäljning av en vara eller tjänst bedöms som låg enligt redovisningsbyråns allmänna riskbedömning och förenklade åtgärder bedöms vara tillräckliga, kan du lita på Bolagsverkets register över verkliga huvudmän för uppgift om verklig huvudman. Om kunden inte har gjort någon anmälan till registret eller om kunden har anmält till registret att det inte finns någon verklig huvudman, kan uppgift inhämtas från kunden.

Därmed kan du alltså lägga mindre aktivitet på att själv bedöma om uppgifterna är korrekta och tillförlitliga. Detta gäller även i den löpande uppföljningen när kundens riskprofil bedöms som låg.

Normal risk

Om risken med en försäljning av en vara eller tjänst bedöms som normal enligt redovisningsbyråns allmänna riskbedömning ska du vidta åtgärder utöver kontroll mot registret. Du ska be kunden att redogöra för företagets ägarförhållanden och kontrollstruktur. Du bör själv bedöma om de insamlade uppgifterna är korrekta och tillförlitliga, dvs självständigt avgöra om kontroll- och ägarstrukturen är logisk samt vem som är att anse som verklig huvudman. Detta gäller även i den löpande uppföljningen.

Hög risk

I de mer riskfyllda fallen ökar behovet av att redovisningsbyrån gör mer långtgående utredningar. Vid hög risk bör exempelvis de insamlade uppgifterna verifieras mot andra källor, exempelvis reviderade årsredovisningar, stadgar, aktiebok eller liknande. Det kan också i dessa fall krävas undersökningar av eventuella aktieägaravtal eller bolagsordningen.

Under utredningens gång

Om det under utredningens gång kommer fram information eller uppgifter som tyder på att kunden verkar medföra en högre risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism än vad du bedömde från början, ska åtgärderna anpassas därefter.

Det skulle exempelvis kunna handla om det kommer fram att bolagsstrukturen inkluderar något högriskredjeland. Det kan också vara att verksamheten inte har ett uppenbart lagligt och ekonomiskt syfte. Detsamma gäller om det finns anledning för dig att misstro de uppgifter som kunden lämnat eller att det finns misstanke om att bolagsstrukturen är konstruerad i syfte att dölja en fysisk person som har kontroll. I dessa fall krävs fortsatt utredning för att uppnå en fullgod kundkänedom.

Kontroll av den verkliga huvudmannens identitet

En verklig huvudmans identitet ska kontrolleras ordentligt. Det innebär kontroll mot externa register, relevanta uppgifter från kunden eller andra tillförlitliga uppgifter.

Om den verkliga huvudmannen har ett svenskt personnummer och är folkbokförd i Sverige är bedömningen, om inte kunden eller dennes affärsförbindelse av andra skäl bedöms vara förenad med förhöjd risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism, att det är tillräckligt att de uppgifter som har hämtats in från registret över verkliga huvudmän stäms av mot exempelvis statens person-adressregister (Spar).

Du kan alltså riskbaserat avgöra hur den verkliga huvudmannens identitet ska kontrolleras och verifieras. Finns det inte några indikationer på att uppgifterna inte stämmer, behöver några mer omfattande utredningar för identifiering och verifiering sällan göras.

Om den verkliga huvudmannen inte har ett svenskt personnummer och är bosatt utomlands kan du, utifrån bedömd risk, behöva begära en kopia av dennes identitetshandling, och även kräva att identitetshandlingen är vidimerad.

■ *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 8 §*

Alternativ verklig huvudman

Om kunden saknar registrerad verklig huvudman

Det är inte ovanligt att en juridisk person saknar verklig huvudman enligt lagen om registrering av verkliga huvudmän. I så fall ska du identifiera en så kallad alternativ verklig huvudman. Vanligtvis är det den person som är ordförande i styrelsen, vd eller har en motsvarande funktion (exempelvis generalsekreterare), anses vara alternativ verklig huvudman. Observera att innan du utser en alternativ huvudman ska du först konstatera att det verkligen inte finns någon verklig huvudman.

Uppgifter från kunden

Uppgifterna från kunden – även uppgift om vem som är vd, styrelseordförande eller motsvarande befattningshavare för att utreda vem som är att anse som alternativ verklig huvudman – inhämtar du som regel genom en blankett (i pappersform eller digitalt). Kombiner detta med ett intygande av kunden om uppgifternas riktighet och med förbindelse från kunden att hålla dig informerad om det sker förändringar som påverkar det verkliga huvudmannskapet.

Vid mer komplexa ägarstrukturer kan du illustrera ägandet i ett organisationsschema.

Om du är tveksam till att lita på kundens uppgifter måste du göra en egen undersökning.

Om du misstänker att uppgiften om verklig huvudman inte stämmer

Samma sak gäller om du har anledning att anta att den först identifierade personen inte är den verkliga huvudmannen.

Observera skillnaden mellan att ett företag saknar verklig huvudman och att du inte kan ta reda på vem som är verklig huvudman.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 8 § 2 och 3 st*

EU:s fjärde penningtvättsdirektiv artikel 3.6 a ii

Svårgenomträngliga strukturer

En alternativ huvudman får bara identifieras om du verkligen har klarlagt ägar- och kontrollstrukturen. Det innebär att du måste kunna konstatera att det inte finns någon verklig huvudman innan du kan utse en alternativ verklig huvudman.

Om en verklig huvudman inte kan utses på grund av en svårgenomtränglig struktur, har fullgod kundkännedom inte uppnåtts, vilket innebär att en affärsförbindelse inte får etableras. Detsamma gäller i de fall ägar- och kontrollstrukturen förändras under affärsförbindelsens gång på ett sådant sätt att den inte kan klarläggas i den löpande uppföljningen. Det kan då finnas anledning att avsluta affärsförbindelsen.

Vem den alternativa verkliga huvudmannen kan vara

Vem eller vilka som ska utses som alternativ verklig huvudman beror på hur det ser ut i det enskilda fallet. Beslutet grundas på en bedömning av vem som kan utöva mest kontroll över den juridiska personen.

Vd och styrelse

När kundföretaget har både vd och styrelse (eller motsvarande befattningshavare) ska du avgöra var den verkliga kontrollen ligger. Det kan vara flera faktorer som spelar in vid bedömningen av vem som utövar mest kontroll och det kan ofta bli fråga om en helhetsbedömning.

Följande faktorer kan vara relevanta för bedömningen av vem av vd och styrelseordföranden som utövar mest kontroll och som därmed bör utses till alternativ verklig huvudman.

- Om riskerna med kunden primärt är operativa (vd) eller strategiska (styrelseordföranden).
- Om någon, dvs vd eller styrelseordföranden, har ägarandelar i kundföretaget, men inte tillräckligt många andelar för att anses vara verklig huvudman.
- Om rollen som vd eller styrelseordförande innehas av en intern eller extern person.

Operativ eller strategisk nivå

Du ska analysera riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism hos kunden för att – om möjligt – bedöma om risken finns främst på operativ nivå (vd) eller på en mer strategisk nivå (styrelseordföranden).

Risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism kan primärt finnas i själva verksamheten. Så kan det vara om kunden är verksam i en bransch där risken bedöms som förhöjd. Då kan det bli så att vd ska utses som alternativ verklig huvudman, eftersom risken då ofta är kopplad till beslut som tas i verksamheten, dvs på vd-nivå eller lägre.

Om risken däremot främst ligger i sådant som kundens ägar- och kontrollstruktur, kan bedömningen i stället bli att styrelseordföranden ska utses, eftersom det är ägarna som utser styrelsen. Det kan till exempel vara fallet när det finns andra associations typer som stiftelser i ägarstrukturen.

Både och

Om det inte går att fastställa vem av vd eller styrelseordföranden som utövar mest kontroll i den juridiska personen, kan både vd och styrelseordföranden utses till verklig huvudman.

Svensk filial

En filial är inte en egen juridisk person. I stället ska verklig huvudman utredas för den juridiska person som filialen tillhör.

Kontroll av den alternativa verkliga huvudmannens identitet

När du har identifierat en alternativ huvudman ska personens identitet kontrolleras.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 2 och 8 §§*

Har du möjlighet att träffa personen vid ett fysiskt möte kontrollerar du identiteten genom en svensk identitetshandling. Om det inte finns någon sådan kontrollerar du pass eller något annat dokument som innehåller ett foto av personen och uppgift om medborgarskap.

På distans ska identiteten kontrolleras via elektronisk legitimation. Om detta inte är möjligt kan du kontrollera uppgifterna mot externa register, intyg eller liknande.

- *Finansinspektionens föreskrifter om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 5 §*

Det ställs högre krav på identifiering av en alternativ verklig huvudman än på en verklig huvudman, där du, om det föreligger låg risk, kan använda ett förenklat förfarande. Det går inte när det gäller alternativ verklig huvudman, även om risken är låg.

Verklig huvudman för en fysisk person

I de flesta fall finns det inte någon verklig huvudman när kunden är en fysisk person, utan kunden agerar för egen räkning. Det kan dock förekomma situationer när en kund, som är en fysisk person, handlar till förmån för någon annan på ett sådant sätt att denne "någon annan" är verklig huvudman. Det rör sig oftast om bulvan- eller målvaktsförhållanden.

Om du misstänker att en kund inte agerar för egen räkning, måste du vidta åtgärder. Det kan vara genom att ställa att ytterligare frågor till kunden eller att du söker i öppna källor.

Tecken på målvaktsförhållande

Du bör vara uppmärksam på tecken som kan tyda på att kunden handlar för någon annans räkning, exempelvis genom följande:

- Kunden kan inte redogöra för syftet med de produkter och tjänster som efterfrågas.
- Kundens svar på kundkännedomfrågor verkar inrepeterade eller att personen talar efter ett manus.
- Det finns andra fysiska personer i närheten som verkar bevaka kunden, exempel en tolk.
- Kunden får in pengar på sitt konto som direkt överförs till någon annans konto eller tas ut i kontanter.

Legal företrädare

Att en kund företräds av någon annan ska inte blandas ihop med verkligt huvudmannaskap. Så kan det vara när kunden företräds av legala ställföreträdare eller ombud, exempelvis vårdnadshavare, förmyndare, god man, förvaltare eller fullmaktshavare. Dessa anses alltså inte vara verkliga huvudmän.

Identiteten på sådana legala företrädare ska du kontrollera så här:

- En god man eller förvaltare ska kunna visa upp ett domstolsbeslut.
- Andra ska kunna visa upp en giltig (kontrollera dateringen) fullmakt.
- En förälder ska kunna visa ett personbevis där föräldrskapet framgår.

PEP

Skärpta krav

Om en kund eller kundens verkliga huvudman är att betrakta som en *person i politiskt utsatt ställning* (PEP) måste redovisningsbyrån vidta skärpta åtgärder. Det innebär att *alltid* ta reda på varifrån de tillgångar kommer som hanteras i en affärsförbindelse eller en enstaka transaktion.

Det innebär också att ett godkännande ska inhämtas från redovisningsbyråns chef (om det finns en sådan) innan en affärsförbindelse får inledas. Dessutom ska redovisningsbyrån genomföra en skärpt fortlöpanande uppföljning av affärsförbindelsen.

Vilka personer som omfattas

Det är inte så vanligt att redovisningsbyrån får en kund som är en PEP. Detta hindrar dock inte att du måste undersöka om så är fallet. Det förekommer ju att en sådan person har ett företag för att hantera exempelvis föreläsningssupplett eller konsulttjänster.

Följande funktioner omfattas:

- Stats- eller regeringschefer, ministrar samt vice och biträdande ministrar, parlamentsledamöter och ledamöter av liknande lagstiftande organ. Även riksdagens talman är en PEP.
- Ledamöter i styrelsen för politiska partier.
- Domare i högsta domstol, konstitutionell domstol eller andra rättsliga organ på hög nivå vilkas beslut endast undantagsvis kan överklagas,
- Högre tjänstemän vid revisionsmyndigheter och ledamöter i centralbankens styrande organ,

- Ambassadörer, beskickningschefer samt höga officerare i försvarsmakten. Med högre officerare menas general, generallöjtnant, generalmajor, amiral, viceamiral och konteramiral.
- personer som ingår i statsägda företags förvaltnings-, lednings- eller kontrollorgan.

Med viktig offentlig funktion i en internationell organisation avses funktioner som direktörer, biträdande direktörer, styrelseledamöter och innehavare av liknande poster.

Om ställningen upphör

När en person i politiskt utsatt ställning ha upphört att utöva sina funktioner, ska de skärpta åtgärderna tillämpas i minst 18 månader och till dess att personen inte längre anses medföra en risk för penningtvätt eller finansiering av terrorism.

Familjemedlemmar

Bestämmelserna om skärpta åtgärder ska även tillämpas på familjemedlemmar och kända medarbetare till en person i politiskt utsatt ställning. Styvbarn räknas i det här fallet inte in i kretsen familjemedlemmar. Med sambo menas någon som enligt den svenska sambolagen är sambo.

Normalt ska redovisningsbyrån inte behandla personuppgifter för personer som inte är kunder hos byrån, men i det här fallet gäller ett undantag. Om en familjemedlem till en PEP blir kund får personuppgifter för PEP:en också behandlas trots att den personen inte är kund hos byrån.

Andra förbindelser

Det kan också vara fråga om andra förbindelser än via familjeband. Det kan också var en professionell förbindelse genom att exempelvis sitta i samma styrelse. Eller en privat förbindelse, exempelvis genom medlemskap i samma politiska parti eller ideella förening. Detta torde vara besvärligt att ta reda på.

Uppdaterade uppgifter

Regelbunden uppdatering

Du ska hålla kundkännedomsuppgifterna, inklusive uppgifterna om verklig huvudman, uppdaterade under hela affärsförbindelsen. Hur ofta uppdateringen ska göras beror på den bedömda risken med kunden och affärsförbindelsen med kunden.

För vissa företag ändras ägande- och kontrollstruktur ofta, vilket kan göra det svårt att hålla uppgifterna aktuella, även om alla

juridiska personer enligt registreringslagen är skyldiga att anmäla ändrade förhållanden till registret över verkliga huvudmän,

- *Lag (2017:631) om registrering av verkliga huvudmän 2 kap 3 § 3 st*

Vid möte med kunden

Många verksamhetsutövare träffar av affärsmässiga skäl sina kunder regelbundet. Vid sådana möten kan det vara lämpligt att uppdatera kundkännedomsuppgifterna.

Avslutande av kundförbindelsen

Kundkännedomen ska vara aktuell och tillräcklig för att hantera den bedömda risken för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Det innebär att affärsförbindelser, både löpande och vid behov, ska följas upp (3 kap. 13 § penningtvättslagen). Uppföljningen inbegriper uppgifter om verklig huvudman.

Om kunden inte vill besvara frågor eller inkomma med begärda uppgifter och bristen medför att du inte kan hantera risken eller upprätthålla en tillräcklig transaktionsgranskning, ska affärsförhållandet avslutas.

- *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 3 kap 1 §*

Dokumentation

Du ska dokumentera de vidtagna åtgärderna för kundkännedom (alltså inte enbart *att* du har vidtagit dem) samt bevara dokumentationen. Normalt ska dokumentationen arkiveras i fem år.

Detta kan du läsa om i avsnittet [Arkivering](#).

Arkivering

All dokumentation angående kundkännedom och riskbedömning ska arkiveras. Likaså dokument om transaktioner som innebär risk för penningtvätt. Dokumenten ska fortsätta att vara arkiverade även om affärsförbindelsen med kunden är avslutad och även om kundföretaget har försatts i konkurs eller har avvecklats på något annat sätt.

Fem år

Arkiveringstiden är fem år. Tiden räknas från det att åtgärderna eller transaktionerna utfördes. Om affärsförbindelsen upphör räknas tiden från denna dag. Även om en närmare analys har visat att misstanken var obefogad ska dokumenten arkiveras.

Länsstyrelsen kan ålägga företaget att spara dokumentationen under längre tid än fem år, dock i högst tio år.

Registret mot penningtvätt

Företag och personer som bedriver viss typ av näringsverksamhet är skyldiga att anmäla sig till registret mot penningtvätt som förs av Bolagsverket.

I penningtvättslagen räknas 23 verksamhetsområden upp. De som rör redovisningsbranschen, och därmed den här boken, är dessa två punkter:

- 18. Yrkesmässig verksamhet som avser bokföringstjänster eller revisionstjänster som inte omfattas av 17.
- 19. Yrkesmässig rådgivning avseende skatter och avgifter (skatterådgivare).

Punkt 17, som nämnts ovan, är verksamhet som auktoriserad eller godkänd revisor eller registrerat revisionsbolag.

■ *Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism 1 kap 2 §*

Tvingande bestämmelse

Alla redovisningskonsulter ska anmäla sig till registret mot penningtvätt. Det är alltså inte frivilligt.

För redovisningskonsulter som är auktoriserade hos Srf konsulterna eller FAR är detta obligatoriskt för att få auktorisationen. Andra redovisningskonsulter ska själva se till att anmälan görs. Annars får verksamheten inte bedrivas.

Om redovisningsbyrån drivs som enskild näringsverksamhet är det näringsidkaren som ska anmälas. Drivs redovisningsbyrån som aktiebolag eller någon annan juridisk person är det den juridiska personen som ska anmälas. Drivs redovisningsbyrån som enkelt bolag ska samtliga bolagsmän anmäla sig separat.

Om någon uppgift ändras ska du anmäla det till Bolagsverket som för in ändringen i penningtvättsregistret. Likaså om du upphör med verksamheten som är registreringspliktig.

Blankett från Bolagsverket

Mycket annat hos Bolagsverket kan göras elektroniskt, men inte anmälan till penningtvättsregistret. Anmälan gör du på en pappersblankett som har nummer 705.

Blanketten finns som ifyllbar pdf på www.bolagsverket.se. Du fyller i uppgifterna i din dator, skriver därefter ut blanketten på din skrivare, undertecknar den och skickar den till med post till Bolags-

verket, 851 81 Sundsvall. Du kan också skriva ut blanketten och därefter fylla i den med en penna innan du skickar in den.

Underskrift

För ett aktiebolag eller en ekonomisk förening ska blanketten undertecknas av en styrelseledamot eller den verktällande direktören. För ett handelsbolag är det en bolagsman. För en enskild firma är det näringsidkaren. Namnteckningen behöver inte bevitnas.

Betalning

När Bolagsverket har registrerat ärendet får kontaktpersonen en registeruppgift samt uppgift om hur avgiften på 850 kr ska betalas. Det är samma avgift för ändringsanmälan. Avanmälan kostar inget.

Det finns olika sätt att betala avgiften:

- Direkt genom din internetbank
- Med bankkort
- Till Bolagsverkets bankgiro 5050-0255. Räkna då med att det tar några dagar innan pengarna når Bolagsverket.

Först när Bolagsverket fått in din betalning påbörjas behandlingen av ditt ärende.

Det är ingen moms på avgiften. Avgiften är avdragsgill i inkomst-deklarationen som en administrativ kostnad.

Vad händer om du inte anmäler dig till registret?

Om du inte anmäler ditt företag till registret, trots att du avser att bedriva eller bedriver redovisningsverksamhet, kan länsstyrelsen förelägga dig att du upphöra med verksamheten. Föreläggandet kan förenas med vite.

Sök i registret

I näringslivsregistret kan du söka information i registret mot penningtvätt.

Finansiering av terrorism

Redovisningskonsulten ska inte bara se till att upptäcka penningtvätt, utan också finansiering av terrorism och anmäla misstankar om detta till Finanspolisen (Fipo).

Det här kapitet beskriver hur finansiering av terrorism kan se ut. Redogörelsen omfattar aktörers förmåga och tillvägagångssätt vid insamling respektive förmedling av pengar, samt de följder som detta kan få.

Skillnad mellan penningtvätt och finansiering av terrorism

Penningtvätt syftar till att dölja pengarnas ursprung medan finansiering av terrorism handlar om att dölja vad pengarna ska användas till.

Den gemensamma nämnaren är att både penningtvätt och finansiering av penningtvätt i stor utsträckning använder det finansiella systemet för att uppnå det brottsliga syftet.

Vid finansiering av terrorism är det vanligt med så kallad omvänd penningtvätt. I stället för att tvätta brottsvinster, används ofta lagligt intjänade pengar för olaglig verksamhet. Det utesluter inte att pengarna kommer från brott, men vid finansiering av terrorism är huvudmålet att dölja penningförmedlingen fram till slutmålet.

Några av de vanligaste sätten att förmedla ekonomiska värden för att finansiera terrorism är penningkurirer och informella överföringssystem så som hawala, men det görs också genom betaltjänstleverantörer, banktransaktioner, falska fakturor och ädelmetaller.

Svårigheter i bevisföring

Det finns hittills ett fåtal domar i Sverige avseende finansiering av terrorism. Misstänkta personer har dock lagförts för andra brott, eftersom finansiering av terrorism ofta är kopplad till annan ekonomisk och organiserad brottslighet.

Anhängare av terroristorganisationer

Under de senaste tio åren har det skett en ökning i Sverige av personer som är anhängare av terroristorganisationer och som har deltagit i sådana organisationers verksamhet.

Låga ekonomiska kostnader

Flera av de terrorattentat som har drabbat Europa har genomförts av enskilda aktörer utan specialistkunskaper och med små medel.

Det innebär att attentatshoten är svåra att identifiera innan de sätts i verket. Terroristorganisationer har däremot ett större behov av ekonomiska medel för infrastruktur, rekrytering, propaganda och operativ verksamhet.

Digitala banktjänster

Användning av digitala bank- och penningöverföringstjänster underlättar insamling och överföring av pengar.

Hawala-förmedling

Hawala har använts för att finansiera terrorism. Samtidigt är det svårt att reglera, eftersom systemet ofta är det enda sättet för att föra över legitima pengar till vissa geografiska områden.

Kurirverksamhet

Förmedling av pengar till terrororganisationer görs även genom kurirverksamhet. Det är när en person reser med kontanter och/eller värdepapper i bagaget.

Hawala

Informellt överföringssystem

Hawala är ett informellt överföringssystem som växte fram bland indiska och arabiska handelsmän längs Sidenvägen på 700-talet. Hanteringen i sin nuvarande form – med ett fåtal tekniska uppdateringar – är äldre än det moderna bankväsendet men används fortfarande flitigt runt om i världen eftersom det anses vara kostnadseffektivt, snabbt, tillförlitligt. Den erbjuder dessutom anonymitet eftersom den genererar lite eller ingen spårbar dokumentation. Hawala – arabiska för ”överföring” – är kompatibel med islamisk lag och har därigenom fått stor spridning i muslimska länder men används även flitigt i andra regioner och av icke-muslimer.

Hawala bygger på globala nätverk av förmedlare som går i god för tillgångar och värden, och har beskrivits som ett sätt att överföra pengar utan att flytta pengar.

Används för finansiering av terrorism

Hawala har sedan i slutet av 1990-talet identifierats som en stor utmaning inom terrorismfinansiering och organiserad brottslighet. Trots omfattande lagstiftning och regleringar på internationell och nationell nivå har det visat sig vara mycket svårt att effektivt komma åt hanteringen.

Även penningtvätt förekommer inom Hawala-systemet.

Hur det fungerar

I sin enklaste och vanligaste form bygger hawala på att en förmedlare (en så kallad hawaladar) på uppdrag av en avsändare kontaktar en annan förmedlare i mottagarens närhet, går i god för att ett visst belopp finns och ber att detta ska betalas ut. Skulden regleras vid ett senare tillfälle, vilket kan göras på ett antal olika sätt.

Tillit och heder

Kontaktnätverket bygger på förmedlarnas ömsesidiga tillit och heder. Deras centrala funktion i hanteringen gör att de har information om avsändare och mottagare, tidpunkter och belopp. En del förmedlare har ordentlig bokföring medan andra endast för anteckningar.

Legitima användningsområden

Man får inte glömma bort att Hawala inte enbart är ett sätt att överföra pengar för att finansiera terrorism.

Konkurrenter till hawala

På senare tid har mobila plattformar för penningöverföringar blivit allt vanligare, även i fattiga länder som exempelvis Somalia, där en rätt stor andel av befolkningen har mobiltelefoner.

Högriskredjeländer

Hawala och andra informella remitteringssystem är viktiga för terrorfinansiering i Afrika och Mellanöstern, särskilt i följande länder, som i det här sammanhanget kallas högriskredjeländer:

Den fullständiga EU-förteckningen över högriskredjeländer omfattar följande länder:

1) Afghanistan	13) Pakistan
2) Amerikanska Samoa	14) Panama
3) Bahamas	15) Puerto Rico
4) Botswana	16) Samoa
5) Nordkorea	17) Saudiarabien
6) Etiopien	18) Sri Lanka
7) Ghana	19) Syrien
8) Guam	20) Trinidad och Tobago
9) Iran	21) Tunisien
10) Irak	22) Amerikanska Jungfruöarna
11) Libyen	23) Jemen
12) Nigeria	

Redovisningskonsultens roll

När du som redovisningskonsult har en kund som skickar eller tar emot pengar genom hawala, särskilt till de ovan nämnda länderna, är det viktigt att du ser till att det finns ordentlig dokumentation över transaktionerna. Det gäller både möjligheten att transaktionerna är ett led i terrorfinansiering och att de utgör penningtvätts-transaktioner.

Checklista finansiering av terrorism

Här är en checklista som du som redovisningskonsult bör använda beträffande varje kund för att identifiera misstänkt finansiering av terrorism. Du bör kontrollera om följande förekommer:

- Flygbiljetter till något av högriskländerna. Kontrollera vem som åkt och ändamålet med resan, så att du kan fastställa om det skulle kunna vara en kurirtransport.
- Fakturor från högriskländer. Normalt är att redovisningskonsulten endast kontrollerar om utgiften är avdragsgill, men i det här perspektivet bör du också kontrollera om fakturan verkligen är för något som har levererats och är till nytta till företaget. Det förekommer fakturor som endast är till för att pengar ska överföras.
- Kunden uppträder plötsligt stressat eller nervöst.
- Egna uttag i form av kontanter i stora belopp.
- Hawalbetalningar.

Rapport till Finanspolisen

När du misstänker att någon av kundens transaktioner eller aktiviteter kan ha en koppling till penningtvätt eller finansiering av terrorism är du skyldig att rapportera det till Finanspolisen, som är en del av Polismyndigheten.

Du ska även ha ett system för att kunna lämna uppgifter om huruvida du har haft en affärsförbindelse med en viss kund under de senaste fem åren och i sådana fall affärsförbindelsens art. Det är därför viktigt att du sparar alla dokument och uppgifter om dina kunder på ett ordnat sätt.

Dokumentera misstänkta aktiviteter

Som en viktig del i dina rutiner för att motverka penningtvätt och finansiering av terrorism ska du dokumentera alla misstänkta transaktioner, aktiviteter och affärsrelationer som du misstänker. Detta kan du lämpligen göra i ett Excel-ark som du arkiverar.

Ha följande kolumner i dokumentet:

- Datum för den första misstanken. Observera att enbart en svag misstanke räcker för införande i dokumentet.
- Vilken av dina kunder det berör. Anteckna också om kundrelationen har upphört.
- Vad aktiviteten består i.
- Hur och när du har gjort en djupare granskning.
- Om misstanken kvarstår efter din granskning. Om nej, ska detta motiveras, antecknas och dateras. Om ja, går du vidare till nästa punkter.
- Har du övervägt om du ska avstå från att utföra en misstänkt transaktion ska detta dokumenteras.
- Har du kommit fram till att du av något skäl inte bör avbryta transaktionen ska detta beslut dokumenteras och dateras.
- Rapport till Finanspolisen med en daterad kopia av din rapport.

Frågor från länsstyrelsen som du ska kunna besvara

- Uppgift om antalet genomförda och nekade transaktioner eller affärsrelationer som misstänkts för penningtvätt eller finansiering av terrorism och som *inte* rapporterats till Finanspolisen under en viss tidsperiod.
- Uppgift om antalet genomförda och nekade transaktioner eller affärsrelationer som misstänkts för penningtvätt eller finansiering av terrorism och som rapporterats till Finanspolisen under en viss tidsperiod.

Så här rapporterar du

För att du ska kunna lämna en rapport till Finanspolisen måste du registrera din verksamhet och en användare i IT-systemet goAML. En registrering i goAML kan ta upp till två arbetsdagar, därför är det bra att du registrerar dig som användare redan innan du har något att rapportera. Som registrerad användare får du aktuell information från Finanspolisen, och kan ställa frågor.

Frågor om goAML

De flesta svar finns i de manualer och det övriga material som du får tillgång till efter registreringen. Om du har frågor som inte besvaras i materialet kan du höra av dig till fipo@polisen.se.

■ <https://fipogoaml.polisen.se>

När ska du rapportera till Finanspolisen?

Om du misstänker penningtvätt eller finansiering av terrorism ska du omedelbart rapportera det till Finanspolisen. Det behöver inte finnas bevis för att penningtvätt faktiskt har skett, det räcker med en låg misstankegrad.

Sekretess

Som verksamhetsutövare får du inte berätta för kunden eller någon utomstående att en granskning har gjorts eller att du har skickat en rapport till Finanspolisen. I det här sammanhanget bör du vara medveten om att en vägran från din sida att genomföra en transaktion kan ge kunden anledning att tro att du har lämnat en rapport till Finanspolisen. I vissa undantagsfall kan det alltså vara bättre att genomföra transaktionen och omedelbart rapportera till Finanspolisen.

Vad ska rapporten innehålla och hur ska du rapportera?

Rapporten till Finanspolisen ska innehålla uppgifter om alla omständigheter kring misstanken som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism.

För att Finanspolisen ska kunna utreda en rapport behöver du beskriva misstanken väl. Att rapporterna håller god kvalitet är mycket viktigt för Finanspolisens möjlighet att utreda och bedöma penningtvätt och finansiering av terrorism.

Om det finns underlag som bekräftar uppgifterna i din rapport ska du bifoga detta underlag. Det kan exempelvis vara ett kontoutdrag, en ID-handling, ett avtal eller ett kvitto. Du ska även utan dröjsmål bland annat kunna lämna uppgifter om huruvida du under de senaste fem åren haft en affärsförbindelse med en viss person.

All information om vad rapporten ska innehålla hittar du via goAML.

Vad händer sedan med rapporten?

Finanspolisen bedömer informationen för att utreda om det är fråga om penningtvätt eller finansiering av terrorism. Information i en lämnad rapport kan utgöra en del av underrättelseuppslag där brott kan upptäckas av en brottsutredande myndighet.

Sekretess

Finanspolisen talar inte om för den rapporterade att rapportering har gjorts eller vem som har lämnat rapporten. Identiteten på den som har lämnat en misstankerapport till Finanspolisen omfattas av sekretess.

Straff

Egen lag

Straffen för penningtvättsbrott finns inte i penningtvättslagen, utan i en egen lag.

- *Lag (2014:307) om straff för penningtvättsbrott*

Självtvätt

När det gäller brotten stöld och häleri är principen att den som har begått en stöld inte dessutom kan dömas för häleri beträffande den befattning som han eller hon sedan har vidtagit med de stulna tillgångarna.

Motsvarande logik finns inte för penningtvättsbrott. Där är även självtvätt brottsligt. Självtvätt är när samma person som begått ett brott (det så kallade förbrottet till penningtvättsbrottet) därefter också tvättar pengarna.

Straffskalor och gradindelning

Graderna av penningtvättsbrott är följande:

- Grovt penningtvättsbrott
- Penningtvättsbrott
- Penningtvättsförseelse.

Som redovisningskonsult kan du bli dömd

Om du som redovisningskonsult medverkar till en åtgärd som kan antas vara vidtagen för att dölja att pengar eller annan egendom härrör från brott eller för att främja (underlätta) för någon att tillgodogöra sig sådan egendom riskerar du att dömas för ett penningtvättsbrott.

Du behöver inte vara medveten om att pengarna kommer från brottslig verksamhet, det räcker med att du borde ha insett det. Det innebär att om du inte uppfyller dina skyldigheter enligt penningtvättslagen, om bland annat övervakning och kontroll av transaktioner, kan du riskera att dömas till böter eller fängelse för bland annat näringspenningtvätt.

Lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet reglerar att det i vissa fall är förbjudet att samla in, tillhandahålla, eller ta emot pengar eller annan egendom. Detta då syftet är att egendomen ska användas för terrorism (eller vetskapen att den ska användas). Det innebär att man gör sig skyldig till

finansiering av terrorism om man överför pengar eller annan egendom till personer som planerar eller begår terroristbrott. Tillgångarna behöver inte användas specifikt vid terroristattentat.

Varningssignaler kundens beteende

Här är några varningssignaler kopplade till kundens beteende:

- Kunden uppträder nervöst eller hotfullt.
- Kunden försöker utveckla nära relationer med medarbetare och anställda.
- Kunden verkar agera på uppdrag av en tredje part, men berättar inte det.
- Kunden har ovanligt stor kunskapsbrist avseende sina affärer.
- Kunden verkar ovanligt intresserad av interna kontrollsystem samt rutiner för kundkännedom och rapportering.
- Kunden agerar defensivt vid kundkännedomspådrag eller är överdrivet mån om att rättfärdiga vissa transaktioner.
- Kunden har omotiverat hög kunskapsnivå om penningtvättslagstiftningen.

Varningssignaler kundens identitet

- Det är svårt att kontrollera kundens eller dess företrädares identitet.
- Kunden är ovillig att ge detaljer kring sin identitet eller svara på frågor om sin ekonomi.
- Kunden kan endast tillhandahålla en kopia av pass och/eller id-handlingar.
- Kunden använder utländska identitetshandlingar som är svåra att verifiera.
- Kunden är etablerad i ett land utanför EES som EU-kommissionen har identifierat som ett högriskland.
- Kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning, en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person.
- Affärsförbindelse som etableras på distans och/eller där ställföreträdaren/ombudet inte är personligen närvarande.
- En adressuppgift verkar vag eller ofullständig.

Sanktionsavgift från länsstyrelsen

För redovisningsbyråer där man vid en kontroll upptäcker brister i efterlevnaden av penningtvättsregelverket kan länsstyrelsen påföra företaget en sanktionsavgift. Denna är inte avdragsgill i inkomst-deklarationen.

Det här brukar länsstyrelsen fråga efter

Vid en kontroll är det sällan fråga om att redovisningsbyrån själv skulle syssla med penningtvätt. Det är byråns kunder som i så fall gör det. Kriminella kunder drar fördel av att godkännas av en rådgivare som har granskat deras underlag, som därigenom blir mer trovärdiga.

Följande dokumentation är det standard att länsstyrelsen frågar efter:

Byråns allmänna riskbedömning och de rutiner och riktlinjer avseende verksamhetens åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism som enligt penningtvättsregelverket ska finnas i verksamheten. Omfattningen av den allmänna riskbedömningen ska avgöras med hänsyn till byråns storlek och art och de risker för penningtvätt och finansiering av terrorism som kan antas finnas. Av dokumentet ska det framgå hur denna bedömning har gjorts.

Sex anonyma exempel på faktiskt vidtagna kundkännedsåtgärder där kundrelationen är förknippad med låg, normal respektive hög risk.

En lista över bolagets samtliga aktiva kunder under den tidsperiod som tillsynen omfattar. Listan ska innehålla kundernas namn och organisationsnummer samt vad byrån fakturerar respektive kund på årsbasis. En sådan dokumentation brukar de flesta redovisningsbyråer enkelt kunna ta fram.

Faktiskt vidtagna åtgärder för kundkännedom avseende bolagets tio största kunder. Denna förteckning ska innehålla följande:

- Kundens namn, personnummer eller organisationsnummer och, adress.
- Information om *hur* identifiering av kunden och kontroll av dennes identitet har gjorts. Det räcker inte med en uppgift om *att* detta har gjorts. Det är bra att bifoga en kopia av kundens pass, körkort eller annan legitimation.
- Information om *hur* kontroll av verklig huvudman och dennes identitet genomförts. Inte heller här räcker det med en uppgift om *att* detta har gjorts.

- Information om kunden eller kundens verkliga huvudman är en person i politiskt utsatt ställning eller en familjemedlem eller känd medarbetare till en sådan person,
- Syftet med och arten av affärsförbindelsen.
- Information om varifrån kundens ekonomiska medel kommer.
- Information om kunden är etablerad i något högriskredjeländ (geografiska riskfaktorer). Läs om högriskredjeländerna i avsnittet [Finansiering av terrorism](#).
- Redovisningsbyråns bedömning av risken som kan förknippas med respektive kundrelation (kundens riskprofil) och kopior på övriga dokument eller uppgifter som har inhämtats inom ramen för åtgärder som bolaget vidtagit för att uppnå tillräcklig kundkännedom avseende respektive kund.

Uppgift om antalet genomförda och nekade *transaktioner eller affärsrelationer som misstänkts för penningtvätt eller finansiering av terrorism* och som rapporterats till Finanspolisen samt uppgift om antalet genomförda och nekade transaktioner eller affärsrelationer som misstänkts för penningtvätt eller finansiering av terrorism och som inte rapporterats till Finanspolisen.

Inte ovanligt

Min erfarenhet är att det inte är ovanligt att redovisningsbyråer påförs sanktionsavgift. Det gäller framför allt om byrån av lättja eller oförstånd har tagit alltför lätt på kravet att svara på länsstyrelsens frågor eller inte har förstått vad länsstyrelsen vill ha för uppgifter.

Exempel på okunnighet

Ett exempel är när byrån har hänvisat till *att* man följer Rex eller REKO, eller *att* man har rutiner och riktlinjer, men man har inte svarat på länsstyrelsens fråga om *hur* rutinerna har utförts och inte lämat någon dokumentation till länsstyrelsen. Det räcker inte heller med att påstå att byrån har utsett personer inom företaget som är ansvariga för regelefterlevnaden.

Ett exempel ur ett tillsynsärende:

Bolaget har i sina kontakter med länsstyrelsen vid flera tillfällen uppgett att det inte förstår vad myndigheten efterfrågat. Detta visar på att bolaget utöver avsaknad av ovan nämnda rutiner och riktlinjer saknar insikt och kunskap om penningtvättsregelverket. Bolaget har inte heller efter det att länsstyrelsen förelagt bolaget att inkomma med handlingar, trots att länsstyrelsen upprepade gånger under ärendets handläggning förklarat sig villig att vara bolaget behjälpligt vid frågor om penningtvättsregelverket, inte upprättat sådan allmän riskbedömning samt rutiner och riktlinjer som efterfrågats av myndigheten.

Bolaget driver verksamhet som omfattas av regelverket och är därför skyldigt att vidta åtgärder för att förhindra att verksamheten utnyttjas för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Bolagets okunskap om penningtvättsregelverkets syfte och innehåll är enligt länsstyrelsens anmärkningsvärd och visar på en likgiltighet för den risk som verksamhet utsätts för genom att inte följa regelverket.

Sanktionsavgiftens storlek

Sanktionsavgiften får vara mellan 5 000 kr och 10 milj kr (1 milj euro). Man tar hänsyn till redovisningsbyråns finansiella ställning. Sanktionerna ska vara avskräckande.

Exempel:

En redovisningsbyrå i aktiebolagsform med en årsomsättning på 1,8 miljoner kr blev påförd en sanktionsavgift på 140 000 kr (2021).

En redovisningsbyrå i aktiebolagsform med en årsomsättning på 1,15 miljoner kr blev påförd en sanktionsavgift på 90 000 kr (2021).

En redovisningsbyrå i aktiebolagsform med en årsomsättning på 2,7 miljoner kr och där redovisningsverksamheten omsatte 700 000 kr blev påförd en sanktionsavgift på 35 000 kr (2021).

En redovisningsbyrå i aktiebolagsform med en årsomsättning på 2 miljoner kr blev påförd en sanktionsavgift på 180 000 kr (2021).

Osund konkurrens

När länsstyrelsen fastställer sanktionsavgiften tar man också hänsyn till att företagets bristande regelefterlevnad kan ha inneburit fördelar för företaget jämfört med konkurrenter som följt penningtvättsregelverket och därigenom lagt både tid och resurser på att efterleva regelverket.

Överklagande

Länsstyrelsen beslut kan överklagas till förvaltningsrätten.

Inte avdragsgill

Sanktionsavgiften är inte avdragsgill. Genom att inte medge avdrag för en sanktionsavgift ökas de ekonomiska konsekvenserna av dess funktion. "Straffet" blir mer kännbart.

En verksamhetsutövare kan eventuellt hävda att sanktionsavgiften är en normalt påräknelig utgift i verksamheten och därför dra av den i inkomstdeklarationen. Vi rekommenderar att i så fall göra ett öppet yrkande. Annars är risken stor att redovisningsbyrån blir påförd skattetillägg (som inte heller är avdragsgillt).

■ *Inkomstskattelag (1999:1229) 9 kap 9 §*

bjornlunden.se

